

Karita Blom

Taidetoiminnan tuotanto mielenterveystyössä. Tapaus Kipinä -taidetyöpajat

---

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja AMK

Opinnäytetyö

19.12.2013

Tekijä(t)	Karita Blom
Otsikko	Taidetoiminnan tuotanto mielenterveystyössä. Tapaus Kipinä- -taidetyöpajat
Sivumäärä	46 sivua ja 2 liitettä
Tutkinto	Kulttuurituottaja (AMK)
Koulutusohjelma	Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	-
Ohjaaja(t)	Lehtori Laura-Maija Hero
<p>Opinnäytetyön tavoitteena on löytää niitä hyviä käytäntöjä, joiden avulla mielenterveyskuntoutujille suunnattua taidetyöpajoja voitaisiin jatkossa paremmin tuottaa.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus mielenterveyskuntoutujille suunnattujen taidetyöpajojen tuotannon kehittämisen tueksi. Opinnäytetyön keskiössä on keväällä 2013 osana Angstiparaati –projektia järjestetyt Kipinä –taidetyöpajakokeilut. Työpajat suunniteltiin ja toteutettiin monialaisissa työryhmissä, joissa sosiaalialan ja kulttuurialan toimijat kohtasivat. Tarkastelun kohteena on työpajojen tuotanto ajoituksen, puitteiden, osallistumisen tapojen sekä alojen välisen yhteistyön osalta. Työpajakokeiluihin osallistuneiden ohjaajien palautekeskustelu muodostaa tapaustutkimuksen tutkimusaineiston.</p> <p>Työn tuloksista voidaan havaita, että taidetoiminnan mahdollistamiseksi sosiaalialalla tarvitaan syvää kohderyhmän tuntemusta. Sosiaalialan ja kulttuurialan toimijoilla koettiin olevan toisiaan täydentäviä vahvuuksia tässä prosessissa. Selvityksestä nousi esiin, että taide-toiminnasta haluttaisiin niin tekijöiden kuin työpajoihin osallistuvienkin puolesta yksittäisten työpajojen sijaan pitkäkestoista toimintaa. Tärkeä rooli näiden kahden alan rajapinnalla tapahtuvan toiminnan mahdollistamisessa on tuottajalla, jonka osaamista tarvitaan alojen kohtaamisen helpottamiseksi.</p>	
Avainsanat	Taiteen soveltava käyttö, yhteisötaide, taidetyöpajat, mielenterveyskuntoutajat, Angstiparaati

Author(s)	Karita Blom
Title	Producing Art activities in Mental Health Work. Case Sparkle – art workshops
Number of Pages	46 pages + 2 appendix
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Cultural Management
Specialisation option	-
Instructor(s)	Laura-Maija Hero, Senior Lecturer
<p>The aim of this thesis is to discover good practices, through which art workshops for mental health rehabilitees could be better produced in the future.</p> <p>This thesis is a case study aiming to support the development of producing art workshops for mental health rehabilitees. At the core of my thesis are the Sparkle-art workshop experiments carried out in the Spring 2013, which took place as part of the project called Angst Parade. The workshops were planned and executed in multi-disciplinary working groups, in which agents from the fields of social services and culture met. The object of examination is the production of workshops with respect to timing, resources, ways to participate and inter-disciplinary collaboration.</p> <p>It could be perceived from the results of the work that in order to enable art activities within the field of social services, a profound understanding of the needs of the target group is needed. Strengths of the agents from the fields of social services and the culture were experienced to compliment each other in this process. The study revealed that both the facilitators and the participants wanted art activities to be arranged on a long-term basis instead of individual workshops. An important role to enable activities taking place at the barrier level of these two disciplines lies within a culture producer, whose know-how is needed in order to enable better encounters between disciplines.</p>	
Keywords	Applied use of art, community art, art workshops, mental health rehabilitees, Angst Parade

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Taiteesta hyvinvointia osallistaen ja osallistuen	3
	2.2 Taiteen soveltava käyttö	4
	2.3 Yhteisötaide yhdessä tekemisen taiteena	7
	2.4 Vertaisohjaaja mukana toteuttamassa taidetyöpajoja	10
	2.5 Tuottaja sosiaalientien taidetoiminnan mahdollistajana	10
3	Angstiparaati–projekti	13
	3.2. Taidetyöpajat	16
	3.3 Kipinä – taidetyöpajat	16
4	Tutkimuskysymykset	18
5	Rajattu tapaustutkimus ohjaajien kokemuksia keräämällä	19
6	Tutkimuksen tulokset	20
	6.1 Menetelmät	21
	6.2 Puitteet	26
	6.3 Kohderyhmä	28
	6.4 Monialainen yhteistyö	32
	6.5 Muu palaute	36
	6.6 Päähuomioita taidetyöpajojen järjestämisen onnistumiseksi	40
7	Pohdinta	41
	Lähteet	45
	Liitteet	
	Liite 1. Angstiparaati –tapahtumaa mukana toteuttamassa olleet järjestöt	
	Liite 2. Maailman mielenterveyspäivänä 10.10.2013 Helsingissä järjestetyn Angstiparaatin ohjelma	

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni tarkastelen taidekentän ja sosiaaligentän yhteistyömahdollisuuksia. Työ nivoo yhteen opintojeni aikana kasvanutta kiinnostusta kulttuuri- ja hyvinvointialojen rajamaastoissa työskentelyyn. Olen keskittynyt opinnoissani taiteen ja sosiaalialan yhteistyöprojekteihin ja alojen kohtauspisteissä toimimiseen.

Näen sosiaalialan ja taidealan rajamaastoissa toimimisen, taiteen soveltavan käytön sosiaalialalla sekä yhteisötaiteella olevan paljon potentiaalia tulevaisuuden toimintamuotoja kehitettäessä. Koen, että tuottajalla, ihmisten yhteen tuojana ja projektien mahdollistajana on paljon annettavaa näiden alojen yhteistoiminnan kehittämisessä. Halusin päästä opinnäytetyöni avulla tarkastelemaan syvemmin näiden alojen yhteistyötä ja tuottajan roolia tässä toiminnassa.

Lähemmässä tarkastelussa on kulttuuri- ja sosiaalialan toimijoiden yhteistyöprojekti Angstiparaati. Angstiparaati oli yli vuoden mittainen projekti, jonka aikana suunniteltiin ja toteutettiin taidetoimintaa mielenterveyskuntoutujille ja heidän kanssaan, ja jonka huipennuksena oli maailman mielenterveyspäivänä 10.10.2013 ensimmäistä kertaa Suomessa järjestetty Angstiparaati -tapahtuma. Erittelen tutkimuksessani tätä prosessia.

Vuoden varrella yli kymmenen eri sosiaalialan järjestöjen toimijaa ja muut projektissa mukana olleet suunnittelivat ja toteuttivat yhdessä mielenterveyskuntoutujien kanssa Angstiparaati -tapahtuman sekä pitkin vuotta tapahtuneita taidetyöpajoja, joissa myös rakennettiin tulevan angstiparaatin ohjelmaa. Tarkoituksena oli toteuttaa tapahtuma, jota mielenterveyskuntoutajat pääsevät mahdollisimman paljon itse mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan, ja että projektissa mukana olleet sosiaalijärjestöjen edustajat ja muut toimijat ovat enemmänkin tekemisen mahdollistajia ja tukijoita.

Tämä opinnäytetyö on selvitys mielenterveyskuntoutujille suunnattujen taidetyöpajojen tuotannon kehittämisen tueksi. Opinnäytetyön tutkimuksen keskiössä on Kipinä -taidetyöpajakokeilut, jotka toteutettiin kevään 2013 aikana. Opinnäytetyöni tavoitteena on löytää työpajojen prosessia tutkimalla ja kokeilemalla niitä hyviä toimintamalleja, joiden avulla mielenterveyskuntoutujille suunnattuja taidetyöpajoja voitaisiin jatkossa

paremmin tuottaa. Tarkastelun kohteena on työpajojen tuotanto ajoituksen, puitteiden, osallistumisen tapojen sekä alojen välisen yhteistyön osalta. Lähdin mukaan projektiin, koska koin sen antavan arvokasta kokemusta mielenterveyskuntoutujien kanssa toimimisesta sekä sosiaali- ja taidealojen välisestä yhteistyöstä. Taustani on kulttuurialan opinnoissa, joten sosiaaliala on minulle tuntemattomampi työkenttä. Koin, että projektissa mukana olo mahdollistaisi minulle lähemmän tutustumisen sosiaalialan kenttään ja toimijoihin. Tämän tiedon koen olevan erittäin tärkeää silloin, kun osallistavaa toimintaa toteutetaan kulttuurin ja mielenterveystyön rajamailla.

Tällä selvityksellä etsitään tuottajan roolia mielenterveyskuntoutujien kulttuuripalvelun toteuttajana yhteisötaiteen ja taiteen soveltavan käytön viitekehyksessä. Tällaisessa prosessissa tuottaja on mahdollistaja, joka tukee tietyn ryhmän, tässä tapauksessa mielenterveyskuntoutujien luovaa prosessia kehittämällä, organisoimalla ja innostamalla mukana olevia toimijoita. Tuotannon hyvät käytännöt näiden kahden alan rajapinnalla toimimisessa on tarkasteluni ytimessä. Näkemykseni mukaan tuottajan tärkeänä osaamisalueena on toimia ihmisten yhteen tuojana. Tässä opinnäytetyössä pohdin tuottajan roolia taidealan ja sosiaalialan kohtaamisen mahdollistajana.

Opinnäytetyössä otan kaksinaisen roolin Angstiparaati –projektin tarkkailijana sekä osallistujana, tekijänä. Toimin tutkimusmateriaalini keskiössä olevien Kipinä -työpajojen ohjaajana että tutkijana. Tästä katsoin olevan eniten hyötyä selvittäessäni sosiaalialan ja kulttuurialan rajamaastossa tapahtuvan toiminnan luonnetta tuottajan näkökulmasta.

Angstiparaati -projektin puitteissa tuotettiin Helsinkiin moninaista kulttuuri- ja taideohjelmaa, jonka suunnittelua ja sisältöä ovat mielenterveyskuntoutajat päässeet itse prosessin puitteissa mahdollisimman paljon suunnittelemaan ja toteuttamaan. Tarkoituksena oli toteuttaa kevään ja syksyn 2013 aikana taidetyöpajoja, joissa kuntoutajat pääsisivät suunnittelemaan ja tekemään 10.10. järjestettävän Angstiparaatin ohjelmaa (flash mobbeja, musiikkia).

Opinnäytetyöni tilaaja on Sosped säätiö, joka oli myös yksi Angstiparaati –projektin käynnistäjistä. Angstiparaati -tapahtuma järjestettiin tänä vuonna Suomessa ensimmäistä kertaa. Tapahtumalle on suunnitteilla jatkuvuutta ja se tullaan järjestämään uudelleen vuonna 2014.

Tärkeää on selvittää, mitkä tekijät auttavat ja tukevat mielenterveyskuntoutujien osallistumista kulttuuritoimintaan. Tapahtuman jatkuvuuden kannalta on olennaista etsiä ne hyvät käytännöt, joiden varaan tätä osallistavaa taidetoimintaa voidaan jatkossa suunnitella.

2 Taiteesta hyvinvointia osallistaen ja osallistuen

Taiteen ja sosiaalientien yhteistyömahdollisuudet sekä taiteen hyvinvointivaikutukset ovat olleet ajankohtaisia aiheita viime vuosina. Poikkitieteellistä kulttuurin ja taiteen sekä sosiaalialan tutkimustyötä on alettu tehdä enenemässä määrin, yhteisötaideprojekteja on toteutettu ja hankkeita perustettu 2000-luvulla ajamaan taiteen ja hyvinvoinnin asiaa.

Taide- ja kulttuurialan sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteisiä projekteja ei ole Suomessa systemaattisesti kartoitettu. Toimintaa on, mutta huomattava osa poikkisektoriaalisesta yhteistyöstä rajoittuu ja kanavoituu määräaikaikaisiin tai kertaluontoisiin hankkeisiin ja projekteihin. Ongelmaksi on koettu vähäinen yhteistyö sekä kontaktien ja asiantuntemuksen puute (Strandman-Suontausta 2013, 33).

Vaikka tutkimusalana taiteen hyvinvointivaikutukset on vielä suhteellisen tuore ja mm. alan termistö hakee vielä osittain paikkaansa, on yleinen kiinnostus aiheeseen kasvanut ja tahtoa mahdollistaa taiteen ja kulttuuritoimintaa sosiaalientälle löytyy.

Työni teoreettinen viitekehys rajautuu taiteen soveltavan käytön ja yhteisötaiteen alueille. Näissä yhteyksissä taiteilijan roolin lisäksi korostuu tarve tuotannolliselle osaamiselle. Halosen (2012) mukaan tuottajan yksi toimintamuodoista on toimia fasilitoijana. Koen, että tuottaja fasilitaattorin roolissa taiteen ja sosiaalialan yhteistyöprojekteissa voi auttaa alojen kohtaamista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kulttuurin keinoin	Taiteen soveltaminen
Ehkäisevä ja ennakoiva työ, osallisuuden edistäminen	Taide- ja kulttuuritoiminta Taide- ja kulttuuriperintökasvatus kouluissa Harrastus- ja kulttuurikäynnit Toiminnalliset ryhmät Sosiokulttuurinen innostaminen Soveltava-, voimauttava tai yhteisötaide Taide osana työhyvinvointia ITE-taide <i>Taiteilija, virikeohjaaja, taideaineiden opettaja, artemoni, artesaani, taide- ja museopedagogi jne.</i>
Hoito- ja hoivatyö sekä kuntoutuminen	Luovat terapiat ja kulttuuritoiminta osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa Sosiokulttuurinen työ integroituna hoitoon ja kuntoutukseen Yksilö- ja ryhmäterapien menetelmänä Kuvataide-, musiikki-, kirjallisuus-, draama-, tanssi- ym. terapiat Työterveyshuollon, opiskelijoiden ja koululaisten terveydenhuollon menetelmänä <i>Terapeutti, muu sosiaali-, terveys-, nuoriso-, kulttuuri-, taidealan koulutuksen saanut henkilö</i>
Lääketiede ja psykiatria	Taide psykoterapian apumenetelmänä Lyhyt ja pitkäaikainen terapia <i>Psykiatri</i>

Kuva 1: Taiteen ja kulttuurin soveltaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi (Liikanen, 2010, 27). Taulukosta näkee, miten eri tavoin taidetta käytetään sosiaalialalla ja ketkä ovat toiminnan toteuttajat.

2.2 Taiteen soveltava käyttö

Tässä tapaustutkimuksessa tarkastelen taide-menetelmien käyttöä sosiaalisissa yhteyksissä. Halosen (2009) mukaan näitä toimintatapoja kutsutaan eri nimityksillä, kuten ”taiteen soveltava käyttö”, ”voimauttava taidetoiminta”, ”taidelähtöiset työskentelymenetelmät”, ”yhteisötaide” tai ”sosiokulttuuriset menetelmät”. Strandman-Suontaustan (2013) mukaan taiteesta sosiaali- ja terveystoimen kontekstissa puhutaan yleisesti taiteen soveltavana käyttönä tai soveltavana taiteena, mutta termit ovat vaikeasti määriteltävissä. Suomessa ei taiteelle sosiaali- ja terveystoimen kontekstissa ole vakiintunutta termiä (Strandman-Suontausta 2013, 13). Näiden kahden alojen rajapinnalla toimiminen asettaakin haasteeksi sen, miten asioista olisi rakentavinta keskustella.

Taiteen soveltavaan käyttöön viitataan, kun taidetta käytetään muihin kuin taiteellisiin päämääriin, muilla kuin taidealoilla. Tekemistä ei määrää taiteelliset tavoitteet, vaan

muut päämäärät, kuten esimerkiksi syrjäytymisen ehkäiseminen. Taidelähtöisessä työskentelyssä opitaan tekemällä ja olemalla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja annettujen välineiden kanssa. Tavoitteeksi voidaan asettaa mm. vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen, luovuuden, yhteisöllisyyden, keskinäisen ymmärryksen, itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin edistäminen (<http://www.sovellataidetta.fi/glossary>). Näen taiteen soveltavan käytön määritelmän sopivan kuvaamaan tätä taidetoimintaan, jota toteutettiin mielenterveyskuntoutujille Angstiparaati –projektin tiimoilta (tarkemmin Anstiparaatista luvussa 3).

Oman tutkimukseni lähtökohtana on YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeusjulistuksen näkemys siitä, että taide kuuluu kulttuuriin perusoikeuksiin ja –palveluihin kaikille ihmisille tasa-arvoisesti. Koen tärkeäksi luoda puitteita toiminnalle, jotta erilaiset ryhmät voivat osallistua taidetoimintaan paremmin.

Taiteen ja hyvinvoinnin rajapintaa on alettu viime vuosikymmeninä paljon tutkimaan ja kehittämään. Esimerkiksi **Terveyttä kulttuurista -verkosto**

(<http://www.voimaataiteesta.fi/index.php?page=terveyttae-kulttuurista--verkosto>) sai alkunsa vuonna 1992 YK:n kulttuurivuosisikymmenen osana käynnistetyistä Arts in Hospital -toiminnasta. Hankkeen tavoitteena oli taiteen avulla lisätä hoitolaitosten viihtyisyyttä sekä integroida taide- ja kulttuuritoimintaa osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon hoitotyötä, kuntoutusta sekä työmenetelmiä. Terveyttä kulttuurista -verkoston tehtävänä on ollut kerätä ja jakaa tietoa kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksista terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Toiminnan merkityksestä on puhuttu paljon eri yhteyksissä ja se on todettu suureksi, mutta vakiinnuttaminen ei toistaiseksi ole onnistunut. Mukana verkostossa on yli 70 jäsentä, jotka edustavat laajasti sekä kulttuurin ja taiteen että terveys- ja sosiaalipuolen aloja.

Myös museokenttä on tunnustanut taiteen ja hyvinvoinnin yhteyden. **Rohkeus, ilo, kriittisyys - Taide hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa -ohjelmahanke** (http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/taiku/toimintaohjelma/toimijat/tk-verkosto) käynnistyi syksyllä 2005 Nykyaikaisen museon Kiasman aloitteesta. Ohjelmatyö tuki sektorirajat ylittävää toimintaa ja pohti, millä tavoin soveltava taidetoiminta voisi vakiintua osaksi hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita. Erityisesti huomioitiin taiteen soveltava käyttö työyhteisössä ja työssä jaksamisen edistämiseksi sekä ryhmät, jotka eri

tavoin uhkaavat syrjäytyä yhteiskunnasta. Hanke kartoitti taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia arjen hyvinvoinnin edistäjinä.

Hankkeen tuloksena syntyi **Taide keskellä elämää -kirja** (<http://www.like.fi/kirjat/taidekeskella-elamaa>) vuonna 2007. Teos ei rajaa taidetta ja kulttuuria pelkästään omaksi sektorikseen vaan näkee ne entistäkin aktiivisempina osana ihmisten arkea ja arjen hyvinvointia. Kirjassa noin nelisenkymmentä eri alojen edustajaa syventyy konkreettisesti, teoreettisesti tai poliittisesti taiteen ja elämän suhteisiin ja teos on ensimmäinen kokoava esitys taiteen soveltavasta käytöstä Suomessa.

Myös valtion strategiassa on otettu huomioon taiteen mahdollisuus hyvinvoinnin edistäjänä. Valtioneuvosto antoi 5. joulukuuta 2007 periaatepäätöksen hallituksen strategiaasiakirjassa, jonka yhteydessä hyväksyttiin Terveiden edistämisen politiikkaohjelma. Osana politiikkaohjelmaa käynnistettiin poikkihallinnollinen **Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma (TAIKU)** (http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/taiku) neljän ministeriön (OPM, STM, TEM, YM) kesken, joka julkaistiin tammikuussa 2010.

TAIKU -toimintaohjelma kuvaa, että kulttuurin ja taiteen keinoin voidaan edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä lisätä osallisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla. Viisivuotisen ohjelman tavoitteina on, että jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan sekä kulttuurin vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on tunnustettu poliittisella, hallinnollisella ja rakenteiden tasoilla (Liikanen, 2010).

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelman päämääränä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kulttuurin ja taiteen keinoin. Ohjelmalla on kolme painopistealuetta: 1) kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristön edistäjänä, 2) taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja 3) työhyvinvoinnin tukeminen taiteen ja kulttuurin keinoin. Teoksessa esitetään yhteensä 18 toimenpideehdotusta, joiden avulla voidaan edistää terveyttä ja hyvinvointia taiteen ja kulttuurisin keinoin. Nämä 18 toimenpide-ehdotusta käsittelee laajasti kulttuurin ja taiteen käyttöä kolmella eri painopistealueella: Osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristön edistäjänä, osana sosiaali- ja terveydenhoitoa sekä osana työhyvinvointia (Liikanen, 2010).

Kulttuurialan kattojärjestöt ovat perustaneet uuden yhdistyksen keväällä 2013, joka luotsaa jatkossa tänä vuonna kymmenen vuotta täyttävää Kulttuuria kaikille –palvelua. Kulttuuria kaikille -palvelu edistää osallistumiselle avoimia ja monenlaisia yleisöjä huomioivia kulttuuripalveluita (<http://www.kulttuuriakaikille.fi/>). Kulttuuria kaikille -yhdistyksen puheenjohtajana toimii presidentti Tarja Halonen. Ala on siis varmasti saamassa lisänäkyvyyttä myös jatkossa.

Seuraavassa luvussa tarkastelen lähemmin osallisuuden näkökulmaa yhteisötaiteen lähtökohdat huomioon ottaen. Yhteisötaiteen käsitteellä avaan osallisuuden ja taiteellisen toiminnan välinearvoon perustuvaa käsitteistöä.

2.3 Yhteisötaide yhdessä tekemisen taiteena

Yhteisötaide käsitteenä ei ole yksiselitteinen. Suomen kielellä yhteisöllisestä ja sosiaalisesta taiteesta käytetään usein nimitystä yhteisötaide, mutta myös käsitteet uusi julkinen taide, poliittinen taide, sosiaalinen taide, sosiaalisesti sitoutunut taide, aktivistitaide, uusi yhteisötaide, keskustelutaide ja performatiivinen taide ovat käytössä. Termejä käytetään osittain toistensa synonyymeinä, mutta toisinaan niiden välillä halutaan osoittaa merkityseroja (Kantonen, 2005, 51, 53, 54).

Kuvataiteen tutkija Leevi Haapala käyttää termiä katoava taide, jolla hän tarkoittaa sekä yhteisö-, ympäristö- että performanssitaidetta (Naukkarinen 2003, 84-85). Yhteisöllisestä ja sosiaalisesta taiteesta käytetään myös kansainvälisessä taidekeskustelussa monia nimityksiä: New Genre Public Art, Socially Engaged Art, Public Engaged Art, Littoral Art, Activist Art, Dialogical Art, Conversational Art, Politicized Art ja Community Art (<http://www.yhteisotaide.net/sivut/taide/>). Käytän tässä tutkimuksessa yhteisötaide-käsitettä, koska se kuvaa mielestäni parhaiten tätä taideprosessien mahdollistamista sosiaalialan puolella, jossa keskiössä on ihmiset ja tekemisen prosessi.

Yhteisötaide on Suomessa 1990-luvulta lähtien yleistynyt taiteen suuntaus, jossa taide tehdään jonkin yhteisön ehdoilla, yhteisön jäsenten kanssa tai heitä varten. Yhteisötaide toteutetaan yleisesti projekteina, tapahtumina tai työpajoina. Taiteilijan ja tuottajan roolit usein sekoittuvat. Yhteisötaiteen tekijä on mielestäni taiteellista luovuutta ja järjestelmällisiä tuottajan ominaisuuksia omaava yhteisötaidetapahtuman, -ilmiön

tai –teoksen mahdollistaja. ”Työkaluina” yhteisötaiteessa voidaan käyttää mitä tahansa taiteenalaa.

Englannissa taide- ja kulttuuritoiminnan soveltamisella osana hyvinvoinnin edistämistä ja terveydenhuoltoa on pitkät perinteet jo 1960-luvun alusta. Taide on nähty sosiaalisen muutoksen voimana, katalysaattorina. Tässä työssä keskeisiä toimijoita ovat olleet Manchesterin Metropolitan yliopiston ja Durhamin yliopiston yhteyteen vuonna 2000 perustettu yksikkö Centre for Arts and Humanities in Health and Medicine (CAHHM) (Liikanen, 2010, 56). Toinen taiteen hyvinvointityötä Englannissa pitkään tehnyt taho on Arts for Health –organisaatio (<http://www.artsforhealth.org/>). Muita eurooppalaisia alojen rajapinnalla aktiivisesti ja pidempään olleita toimijoita on mm. Music Sante Ranskassa (<http://www.musique-sante.org/en>), jonka kautta koulutetaan ja tuetaan ammattimuusikoiden työskentelyä sairaaloissa sekä Arts Care –järjestö Pohjois-Irlannissa, jota kautta taiteilijoita työskentelee sosiaalikonfliktissa. Arts Care:lla on kaksi pääohjelmaa, Artists in Residence ja Clown Doctors (<http://www.artscare.co.uk/>).

Yhteisötaiteessa taiteen perinteiset taideprosessissa mukana olevien roolit sekoittuvat. Kantosen (2005) mukaan taiteen käsitteeseen sisältyy ajatus taiteilijasta, joka tekee taidetta, taideteoksesta, joka on taiteilijan työskentelyn julkinen lopputulos ja yleisöstä, jolla on mahdollista tarkastella taideteosta esimerkiksi museoiden tai gallerioiden taide- näyttelyissä tai kaupunkitilojen ja julkisten rakennusten tiloissa. Sen sijaan yhteisötaiteessa taiteen, taideteoksen ja yleisön keskinäiset suhteet asettuvat uudelleenarvioitavaksi. Yhteisötaiteen teoksissa yleisö tai osa yleisöstä osallistuu taideteoksen tekemiseen. Taiteilijan ja yleisön rajat hämärtyvät. Myös taideteoksen osuus taiteilijan ja yleisön prosessissa muuttuu uudelleen. Taideteos on jotain, mikä syntyy yhteistyön tuloksena. Kantosen mukaan jo yhteistyö sinänsä voidaan määritellä taiteeksi, ikään kuin jatkuvaksi performanssiksi, jonka esittäjät ovat samalla oma yleisönsä. ”Taideteoksesta tulee yhdessä eletty tapahtuma” (Kantonen 2005, 49).

Yhteisötaiteessa keskeistä on yhteisön osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja esittämiseen taiteilijan toimiessa ikään kuin ohjaajana tai tuottajana (<http://yhteisotaide.weebly.com/index.html>). Yhteisötaide määrittyy siis yhdessä tekemisen taiteeksi, dialogiksi, jossa yhteistyön osapuolet taiteen välityksellä käyvät keskustelua jostain tärkeänä pitämästään aiheesta (Kantonen 2005, 50).

Taiteilijan ja yleisön osallisuus tässä yhteistyössä voi yhteisötaiteen projekteissa toteutua hyvin erilaisilla tavoilla. Joissain tapauksissa yhteisön jäsenet osallistuvat suunnitteluun ja taiteilija tekee lopputuloksen yksin, toisinaan taas yhteisön jäsenet tekevät taideteokseen osia, jotka taiteilija sommittelee kokonaisuudeksi, toisinaan yhteisö osallistuu koko työskentelyprosessiin ideoinnista esillepanoon. Teoksen esteettinen toteutus voi olla joko kokonaan taiteilijan vastuulla tai vastuu voi olla jaettu (Kantonen 2005, 51). Prosessi nousee siis tarkastelun keskiöön, ei niinkään lopputuote: ”Yhteisötaiteen näyttelyissä nostetaan usein esiin taideteoksen valmistumiseen vaikuttavia tekijöitä, joiden osuutta ei perinteisesti ole pidetty tärkeänä mainita” (Kantonen 2005, 51).

Yhteisötaiteessa tehdään taidetta siis jonkin yhteisön ehdoilla, yhteisön jäsenten kanssa ja heitä varten. Yhteisötaide toteutetaan usein projekteina, tapahtumina tai työpajoina. Henkilö, joka toteuttaa yhteisötaideprojektin, on usein taiteen ammattilainen. Taiteilijana hän usein kuitenkin pysyy taka-alalla ja toimii enemmänkin projektin mahdollistajana, tuottajana ja ohjaajana.

Vaikka yhteisötaide on vasta suhteellisen nuori taidemuoto, uskon, että tulevaisuudessa sillä on enemmänkin kysyntää. Yhteisötaiteen merkitys on korostunut erityisesti taiteen ja hyvinvoinnin rajapinnassa (ks. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010). Toimenpide-ehdotuksessa puhutaan paljon tämän rajapinnan koulutuksesta, ammattikäytännöistä, työmenetelmistä ja rahoituksesta. Painokkaasti tulee esiin mm. välittäjäammattilaisten puuttuminen. Koen, että kyseinen julkaisu nostaa yhteisötaiteen enemmän ihmisten tietoisuuteen ja kohottaa varmasti myös sen arvostusta sekä lisää yhteisötaide-projektien apurahamahdollisuuksia ja – kanavia.

Jos taiteen soveltavaa käyttöä tarkastellaan sosiaalialan lähtökohdista, nousee keskiöön sosiokulttuurisen työn käsite. Sosiokulttuurinen työ on kulttuurisin välinein toteutettavaa sosiaalityötä, toimimista sosiaali- ja hyvinvointikentällä. Sosiokulttuurisessa työssä voidaan käyttää luovia ja osallistavia menetelmiä.

Uskon, että tulevaisuudessa yhä enenemässä määrin aletaan käyttää luovia menetelmiä osana sosiaalialan kenttää, joka muodostaa lisää työmahdollisuuksia tekijöille. Tällaiset prosessit tarvitsevat mahdollistajia eli välittäjänä toimivia henkilöitä, joille alojen rajamaastoissa toiminen on tuttua. Tarvitaan sosiaali- ja hyvinvointialojen toiminta-

tapojen tuntemusta yhdistettynä kulttuurin- ja taiteen kentän toimintatapojen tuntemukseen. Tällainen rajapinnalla toimiva henkilö voi olla tuottaja, joka voi ottaa osallistajan ja mahdollistajan roolin tilanteiden organisoimisen toimensa lisäksi.

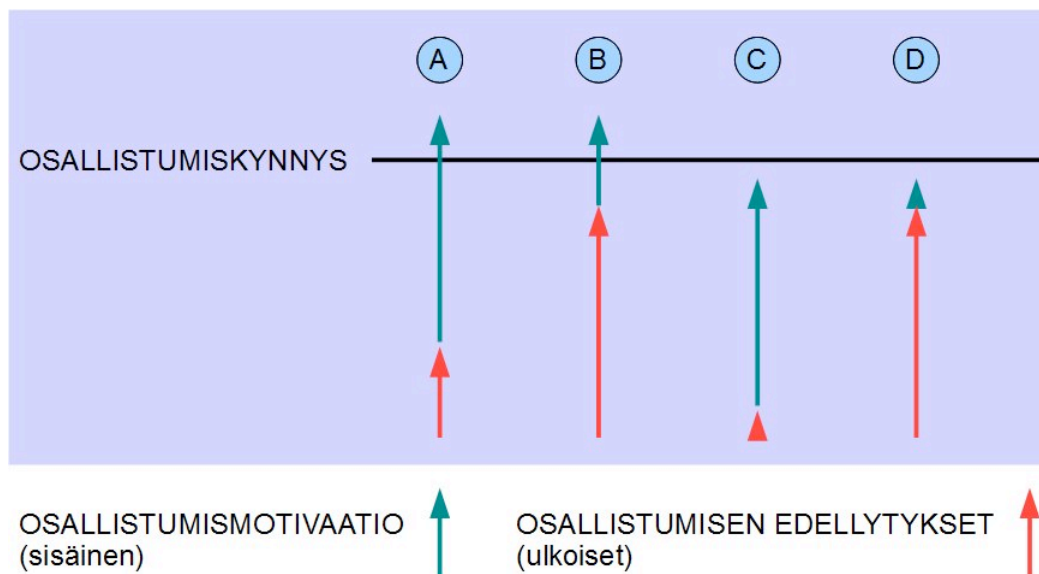
2.4 Vertaisohjaaja mukana toteuttamassa taidetyöpajoja

Osana mielenterveyskuntoutusta toteutetaan vertaisohjaaja –mallia. Vertaisohjaaja on itsekin kuntoutuja. Raivion (2012) mukaan juuri tämä seikka luo ainutlaatuisen sidoksen vertaisohjaajan ja kuntoutujan välille. Ammattihenkilöstö kouluttaa vertaisohjaajia sekä huolehtii heidän jaksamisestaan. Vertaisohjaajia koulutetaan GFP-mallin (Guided Functional Peer Support), eli ohjatun toiminnallisen vertaistukimallin mukaisesti. Se pohjautuu kuntoutuskäsitykseen, jossa keskitytään sairauden sijasta voimavaroihin ja mielenkiinnon kohteisiin. Vertaisohjaajalla on valmiuksia ohjata erilaisia kulttuurialan pienryhmiä. Osana Angstiparaati –projektia toteutetun Kipinä –taidepajoissa kahdessa työpajassa ohjaajana toimi vertaisohjaaja.

2.5 Tuottaja sosiaalientien taidetoiminnan mahdollistajana

Tuottajan yksi keskeinen osaaminen on fasilitoiminen, ihmisten innostaminen osallistumaan kulttuurin luomiseen, tuottamiseen ja toteutumiseen (ks. esim. Halonen 2010 ja 2011). Yhteiskunnallisessa kontekstissa puhutaan osallistumisesta, osallistamisesta, osallisuudesta sekä uudempana tulokkaana myös mahdollistamisesta. Mistä tässä on kyse? Olennaista on osallistumiskynnyksen madaltaminen, mistä pohjimmiltaan niin osallistamisessa, kuin mahdollistamisessakin on kyse. Mahdollistaminen on kuitenkin laajempi käsite siinä mielessä, että mahdollistaja ei määrittele syntyvän toiminnan sisältöä niin paljoa, kuin osallistaja.

Kuva 2: Osallistumisen sisäiset ja ulkoiset edellytykset.

(<http://www.mahdollista.fi/2010/12/15/osallistaa-vai-mahdollistaa/>)

Osallistumismotivaatiota säätelevät sisäiset ja ulkoiset tekijät. Osallistumiskynnyksen voi määrittää näiden keskinäinen suhde. Jos henkilöllä on paljon sisäistä motivaatiota, mutta vähän edellytyksiä (voimavarat, puitteet ja/tai muut mahdollistavat tekijä), voi osallistumiskynnys jäädä saavuttamatta. Toisaalta, jos motivaatiota on hyvin vähän, vaikka edellytyksiä olisikin, voi silloinkin kynnyksen olla liian suuri.

A) kansalainen osallistuu ensisijaisesti sisäisen motivaation takia

B) kansalainen osallistuu, vaikkei olekaan niin kiinnostunut asiasta, mutta ”pullakahvit” houkuttelevat

C) kansalainen ei osallistu, vaikka sisäinen motivaatio on kohdallaan, koska ulkoisia kannustimia ei ole nimeksikään tai ne ovat jopa negatiivisia

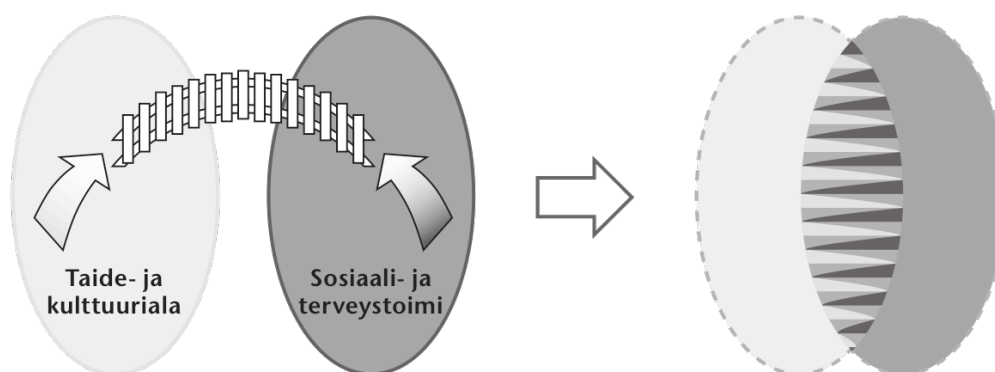
D) kansalainen ei osallistu, koska häntä ei kiinnosta, vaikka kuinka houkuteltaan.

Myös C) ja D) -tapauksissa kansalainen saattaisi osallistua, jos osallistumiskynnys olisi matalammalla.

Osallistumiskynnyksen madaltaminen saattaa muuttaa myös toiminnan luonnetta – onko sellainen osallistuminen edes tavoiteltavaa, mikä tapahtuu lähes vaille osallistujan omaa kiinnostusta vain sen takia, että osallistumiskynnys on olemattoman matala? Mielestäni tutkimani asian tapauksessa ei tietenkään.

Olen ottanut kuvan 1 opinnäytetyöhöni mukaan, koska koen kohdan C olevan tärkeä ja kuvaavan tilannetta, missä sosiaalialalla toteutettavilla taideprojekteilla on kehittämisen varaa. Vaikuttamalla C -henkilön tilanteeseen luomalla mielenterveyskuntoutujalle mahdollisuuksia osallistua ja luoda siihen otollisia puitteita, voidaan henkilön osallisuutta parantaa. Lähtöajatuksena on siis tukea kuntoutujan osallisuutta taideprojekteihin, kun henkilöltä löytyy oma sisäinen kiinnostus ja motivaatio tällaista toimintaa kohtaan, mutta joka ei jostain syystä löydä tai pääse yleisen taidetarjonnan luokse.

Taidetoiminnalla sosiaaligentän konseptissa näen tuottajalla olevan erityisen tärkeä rooli. Tuottaja voi tukea niin sosiaalialan kuin taidetoimijoiden yhteisiä taidehankkeita toimimalla sillanrakentajana näiden toimijoiden välillä ja tukien alojen kohtaamista.

Tarve poikkisektoriaaliseen, taide- ja kulttuurialan – sosiaali- ja terveystoimen rajapinnan yhteistyöhön on ilmeinen. Aloite siihen voi tulla kummalta sektorilta hyvänsä.

Optimaalisissa tilanteissa ja onnistuneissa projekteissa kaksi eri aluetta kohtaa. Yhteisellä alueella on molempien toimialojen lähtökohdat huomioitava, dialogiin perustuvaa yhteistyötä.

Kuva 3: Taidetoiminta sosiaalialalla nähdään sillanrakennustyönä kahden alan välillä ja päinvastoin. Yhteistyö on parhaimmillaan vuorovaikutteista ja molemmat alat huomioivaa (Strandman-Suontausta 2013, 35).

Tarve poikkisektoriaaliseen yhteistyöhön on ilmeinen. Onnistuneissa projekteissa kaksi eri aluetta kohtaa alojen yhteisellä alueella ja molempien lähtökohdat tunnetaan ja huomioidaan. Koen että tuottaja voi luoda edellytykset, jotka mahdollistavat sosiaalialan ja taidealan paremman kohtaamisen, toimia sillanrakentajana.

3 Angstiparaati-projekti

Angstiparaati -projekti käynnistyi syksyllä 2012. Ensimmäiset mukana olleet henkilöt olivat Sosiaalipedagogiikan säätiön, Niemikotisäätiön ja Helsingin Klubitalon työntekijöitä sekä sosiaalialan opiskelija Metropolia Ammattikorkeakoulusta.

Tulin mukaan projektiin marraskuussa 2012 ja pääsin osallistumaan prosessiin heti projektin toisesta yhteisestä kokouksesta lähtien, joka järjestettiin 15.11.2012. Loppujen lopuksi projektiin osallistui yli kymmenen sosiaalialan järjestöä sekä suuri joukko opiskelijoita ja muita toimijoita (katso liite 3). Mukana olevien toimijoiden määrä kasvoi paljon prosessin edetessä. Koska projekti toteutettiin ensimmäistä kertaa, myös sen suunnitelmat ja tekeminen muokkaantui projektin edetessä. Yleisiä palavereita kaikkien mukana olevien toimijoiden kesken, johon kuului mm. useita sosiaalialan järjestöjä sekä eri alojen opiskelijoita, järjestettiin noin kerran kuukaudessa. Samalla monen mukana olleen järjestön edustajan toimitilat tulivat tutuiksi, sillä kokoukset pyrittiin järjestämään eri järjestöjen tiloissa.

Järjestöjen toimijoita kannustettiin levittämään tietoutta projektista omilla työpaikoilla, sillä suurin osa heistä työskenteli mielenterveyskuntoutujien kanssa ja heitä juuri projektissa haluttiin saada aktivoitua mukaan toimintaan. Myös kokoukset olivat avoimia kaikille tulla mukaan osallistumaan ja tekemään projektia. Kokouksiin osallistui mielenterveyskuntoutujia, mutta sitä ei erikseen alleviivattu. Kaikki projektissa mukana olleet toimijat saivat tuoda näkemyksensä esiin ja suunnitella tulevia taidetyöpajoja ja Angstiparaati-tapahtumaa.

Yli vuoden mittaisen prosessin aikana toteutettiin taidetoimintaa mielenterveyskuntoutujille sekä heidän kanssaan. Projektin huipennus oli Maailman mielenterveyspäivänä 10.10.2013 ensimmäistä kertaa Suomessa järjestetty Angstiparaati. Projektin tavoitteena oli saada mielenterveyskuntoutujat mukaan toteuttamaan taidesisältöä tähän Maailman mielenterveyspäivän tapahtumaan sekä päästä itse osallistumaan tapahtuman järjestämiseen mahdollisimman paljon.

Angstiparaatin tavoitteena oli nostaa mielenterveysasiat avoimeen keskusteluun ja madaltaa kynnystä niistä puhumiseksi. Päivän aikana järjestettiin monenlaista ohjelmaa: neljällä eri metroasemalla (Kamppi, Rautatieasema, Sörnäinen, Itäkeskus) oli

kolmena eri ajankohtana (8:00, 12:00, 16:00) flash mob – taide-esityksiä, Aleksis Kiven patsas kukitettiin rautatieaseman läheisyydessä, josta jatkui marssiminen Kansalaistorille, jossa oli vielä kahden tunnin mittainen ohjelmanumero, joka koostui lyhyistä taideesityksistä ja puheenvuoroista. Vastasin Angstiparaati- tapahtuman Kansalaistorilla tapahtuvasta ohjelmasta yhdessä sosionomi-opiskelijan sekä musiikkipedagogi-opiskelijan kanssa. Yhteistyö meidän kolmen eri alojen opiskelijan välillä oli tiivistä koko Angstiparaati –projektin ajan ja minulle se oli hyvin antoisaa (katso Angstiparaatin koko ohjelma liite 1).

Halusin, että opinnäyteyöni kuvaa Kipinä -taidetyöpajojen lisäksi myös Angstiparaati -projektia, jonka prosessiin työpajat liittyivät ja sen mukana syntyivät. Angstiparaati järjestettiin ensimmäistä kertaa Suomessa, mutta suunnitteilla on järjestää tapahtuma uudelleen jo seuraavana vuonna 2014. Toivon, että tutkimukseni ja prosessin vaiheiden kuvaus on avuksi tulevia Angstiparaateja järjestettäessä. Toivon, että työ antaisi lisää ideoita siihen, miten mielenterveyskuntoutujille voitaisiin suunnata taidetoimintaa heitä palvelevammin ja osallistavammin.

Kuva 4: Angstiparaati -projektiin liittyneet tapahtumat.

Angstiparaati -projektin kulku:

2012

Syksy: projekti käynnistyy

Marraskuu: lähden mukaan projektiin

2013

Tammikuu (-huhtikuu): Art Inno -projekti

Helmikuu: Kipinä-työpajat 27.2

Huhtikuu: Musiikkityöpajat: Lohja 8.4 ja Helsingin Klubitalo 24.4

Lokakuu: 10.10. Maailman Mielenterveyspäivä. Suomen 1. Angstiparaati

2014

Tammikuu: vuoden 2014 Angstiparaatin 1. suunnittelutapaaminen

10.10.2013 Kuka Tahansa meistä / Angstiparaatin järjestämisessä mukana olleet järjestöt olivat Alvi ry, ASPA Palvelut, Espoon Mielenterveysyhdistys, Helsingin Klubitalot ry, Lilinkotisäätiö, Mielenterveyden Keskusliitto, Mielenterveysyhdistys Helmi, Niemikotisäätiö, Omaiset mielenterveystyön tukena, Oranssi ry, Stadin ammattiopisto sekä Sosped säätiö. (Angstiparaatin lehdistösivut: <http://www.kukunori.fi/angst.html>)

Näiden lisäksi projektia oli toteuttamassa Metropolia Ammattikorkeakoulu sekä Stadin ammattiopisto, eri alojen opiskelijoita sekä muita vapaaehtoisia.

3.2. Taidetyöpajat

Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, jossa käytännössä kokeiltiin erilaisia osallistavia työpajamuotoja. Tässä opinnäytetyössä raportoin tätä prosessia.

Projektin aikana toteutettiin kaksi musiikkityöpajaa. Työpajojen idea syntyi osana Art Inno – intensiiviviikkoa, jossa Metropolia Ammattikorkeakoulun eri kulttuurialojen opiskelijat kehittivät ideoita Angstiparaatia varten. Toinen musiikkityöpajoista toteutettiin Lohjan kulttuuripajalla 8.4 ja toinen Helsingin Klubitalolla 24.4.2013. Näiden musiikkityöpajojen vetäjinä toimi kaksi musiikkialan opiskelijaa sekä Klubitalon työpajassa oli myös ohjaajana sosionomi-opiskelija. Olin näissä työpajoissa mukana osallistumassa, havainnoimassa ja dokumentoimassa prosessia.

Lisäksi kevään 2013 aikana Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden ryhmä suunnitteli hyvinvointialan innovaatioprojektin tiimoilla Angstiparaatiin taidesisältöä mielenterveyskuntoutujan kanssa.

Syksyllä 2013 toteutettiin kädentaito-pajoja kuntoutujille niin ikään tekemään materiaalia Angstiparaati-tapahtumaa varten.

Alkuvuodesta 2013 toteutettiin Kipinä -taidetyöpajat mielenterveyskuntoutujille. Näistä Kipinä -taidetyöpajoista muodostui tutkimusaineistoni ydin.

3.3 Kipinä – taidetyöpajat

Osana Angstiparaati -projektia toteutettiin Kipinä-taidetyöpajoja, jotka olivat pilottimaisia eli kokeilevia työpajoja. Työpajoja oli aluksi tarkoitus toteuttaa kaiken kaikkiaan 7. Näistä viisi työpajaa pääsi suunnitteluvaiheeseen saakka ja lopulta 4 toteutui, sillä yhteen työpajaan ei tullut osallistujia. Työpajat toteutettiin 27.2.2013 klo 16:00 – 18:00 Helsingin Klubitalolla sekä kahdessa eri Metropolia Ammattikorkeakoulun kampuksen tiloissa Käpylässä sekä Arabianrannassa.

Työpajojen ohjaajat koostuivat Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoista. Mukana oli yhteensä 13 esittävän taiteen opiskelijaa, kaksi sosionomi-opiskelijaa, yksi musiikki-pedagogi-opiskelija ja yksi kulttuurituotannon opiskelija, eli minä. Sen lisäksi yhtenä

ohjaajana toimi vertaistukiohjaaja. Toiveena oli saada enemmän sosiaalialan opiskelijoita mukaan, mutta tiukka aikataulu asetti haasteita tämän suhteen.

Toiminnan ydin oli päästä tekemään monialaista työskentelyä eri koulutusohjelmien kanssa sekä toteuttamaan taidetyöpajoja mielenterveyskuntoutujien kanssa. Metropolia Ammattikorkeakoulun esittävän taiteen lehtori Metsälintu Pahkinen toimi työpajaohjaajien koollekutsujana.

Työpajojen ohjaajien kesken järjestettiin keskustelutilaisuus seuraavana päivänä 28.2., jossa käytiin läpi ohjauskokemuksia.

Prosessin aikataulu:

6.2: Lehtorin yhteydenotto ja yhteistyöehdotus

8.2: Yhteinen suunnittelupalaveri

15.2: Yhteinen suunnittelupalaveri

27.2: Työpajat

28.2: Palautekeskustelu

Työpajojen kuvaukset

Olen poistanut työpajojen ohjaajien henkilötiedot ja jättänyt vain opiskelijan koulutusalun näkyviin. Olen halunnut korostaa näin eri alojen yhteistoimintaa henkilöiden sijaan. Lyhenne "tio" tarkoittaa teatteri-ilmaisun opiskelijaa.

Paja 1

ÄÄNI MAISEMASSA

Työpaja keholle ja äänelle

klo 16:15 – 17:00 Helsingin Klubitalo

Ohjaajina: tio, tio, tio ja vertaisohjaaja

Paja 2

MUSIIKKIA KAIKILLE

Työpaja musiikin ja improvisaation iloista

klo 17:15 – 18:00 Helsingin Klubitalo

Ohjaajina: musiikkipedagogi ja vertaisohjaaja

Paja 3 (Ei toteutunut)

KUKA MINÄ OLEN?

Raikastava hyvänmielen sukellus omaan itseen kehollisten ja teatterillisten keinojen kautta

Metropolia Amk, TAVI-talo

Lähtö yhdessä Klubitalolta klo16:00 ja paluu klubitalolle klo 18:00 mennessä

Ohjaajina: tio, tio ja sosionomi

Paja 4

MILTÄ MAAILMANI NÄYTTÄÄ?

Rentoutusta ja ihmettelyä moniaistillisessa ympäristössä

Metropolia Amk, Sofianlehto/aistihuone

Lähtö yhdessä Klubitalolta klo 16:00 ja paluu klubitalolle klo 18:00 mennessä

Ohjaajina: tio, tio, tio ja sosionomi

Paja 5

MINUN LIIKKEENI

Jokainen osaa tanssia! Matalan kynnyksen liikkumisen harjoitteita, yksin ja yhdessä

Metropolia Amk, Tavi-talo/tanssistudio

Lähtö yhdessä Klubitalolta klo 16:00 ja paluu klubitalolle klo 18:00 mennessä

Ohjaajina: tio, tio, tio ja kulttuurituottaja

4 Tutkimuskysymykset

Kulttuurialan ja hyvinvointialan sillanrakennustyötä tehtäessä on olennaista oppia käytännön kokeilujen kautta. Angstiparaati -projektin Kipinä -taidetyöpajat olivat kokeiluja, joiden avulla monialaisesta kulttuurisesta mielenterveystyöstä voidaan oppia.

Keskeisenä teemana on yhteistyö kulttuuri- ja taidealan sekä sosiaali- ja terveysalan rajapinnalla toimiminen ja toiminnan organisoiminen. Kun alat kohtaavat voidaan luoda uudenlaisia toimintamuotoja ja oppia prosessista.

Kipinä -työpajat olivat monialaisia työpajakokeiluja, joihin osallistui mielenterveyskuntoutujia. Tämän opinnäytetyön tutkimusaineiston muodostaa työpajoihin osallistuneille ohjaajille 28.2.2013 pidetty palautekeskustelu, jossa etsittiin työpajakokeilujen aikana syntyneitä hyviä ja toimimattomampia käytäntöjä sekä kehittämisehdotuksia tulevaisuuden varalle.

Ydinkysymyksenäni on **mitä asioita on hyvä ottaa huomioon kun järjestetään taide-toimintaa mielenterveyskuntoutujille?**

Muita keskeisiä kysymyksiä ovat:

- **Mitkä tekijät auttavat ja parantavat mielenterveyskuntoutujien osallistumismahdollisuuksia taideprojekteihin?**
- **Mitkä olivat prosessin haasteet ja mitä vaaditaan, että työpajatoiminta onnistuisi paremmin?**

Tutkimusaineiston vastausten avulla työni pyrkii antamaan kehittämisideoita jatkossa toteutettavaan mielenterveyskuntoutujille suunnattuun taide- ja kulttuuritoimintaan.

5 Rajattu tapaustutkimus ohjaajien kokemuksia keräämällä

Osallistuin Angstiparaati –projektiin lähes vuoden pituisen ajan projektin alusta saakka itse Maailman mielenterveyspäivänä 10.10.2013 toteutettuun Angstiparaati – tapahtuman huipennukseen saakka. Prosessi oli syklimäinen ja eteni spiraalimaisesti ja sen vaiheisiin kuului suunnittelua, toimintaa, arviointia, suunnittelua, toimintaa jne.

Projektin tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa Angstiparaati –tapahtuma yhdessä mielenterveyskuntoutujien kanssa ja tehdä taidetyöpajoja, joissa kuntoutujat pääsevät itse ilmaisemaan luovuuttaan. Yksi päätavoitteista oli saada kuntoutujia osallistumaan toimintaan.

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan tapaustutkimus, jonka tarkastelun kohteena on osana Angstiparaati –projektia toteutunutta neljä ”Kipinä” -taidetyöpajaa. Työpajat toteutettiin 27.2.2013 ja käytiin läpi palautetyöpajassa seuraavana päivänä 28.2.2013.

Palautetyöpajassa työpajojen ohjaajien kokemuksia avattiin hyvinkin yksityiskohtaisesti. Tapaustutkimukseni tutkimusaineiston muodostaa äänitetty ja litteroitu palautetyöpajan keskustelu.

Kipinä-pajojen suunnitteluun ja toteutukseen osallistui monialainen Metropolia Ammattikorkeakoulun 17 hengen opiskelijan ryhmä. Mukana oli 13 teatteri-ilmaisuohjaaja-opiskelijaa, 2 sosionomiopiskelijaa, musiikkipedagogi-opiskelija sekä kulttuurituottaja-opiskelija. Sen lisäksi kahdessa työpajassa oli mukana ohjaamassa yksi vertaistukiohjaaja, eli ohjaajia oli yhteensä 18.

Palautetyöpajassa oli paikalla 13 ohjaajaa. Viiden paikalle pääsemättömän ohjaajan kommentit saatiin kuitenkin muiden ohjaajien kautta välitettyä palautetyöpajaan.

Alkuperäinen idea oli toteuttaa seitsemän työpajaa, mutta monialaisia työryhmiä saatiin kasaan viisi. Suunnitteluvaiheeseen asti päättyi siis viisi työpajaa, joista neljä lopulta toteutui. Palautetyöpajassa käydään läpi työpajojen tekoprosessia suunnitteluvaiheesta toteuttamiseen, monialaista yhteistyön tekemistä sosiaalialan sekä kulttuurialan toimijoiden kesken sekä työskentelyä mielenterveyskuntoutujien kanssa.

Äänitin palautetyöpajan, koska koin, että pystyn siten osallistumaan keskusteluun mahdollisimman hyvin, sillä olin myös yksi työpajojen ohjaajista. Litteroin äänitteen sekä kävin aineiston läpi aineistolähtöisen sisältöanalyysin keinoin. Luin ensin tarkkaan litteraattia moneen kertaan. Huomasin, että tekstistä alkoi nousta esiin teemoja, joiden avulla kokosin aihealueita suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Tutkimustuloksista olen ottanut henkilöiden nimet pois. Siten haluan korostaa ohjaajien mielipiteiden tasavertaista asemaa sekä esiin nousseita aiheita.

6 Tutkimuksen tulokset

Olen jaotellut Kipinä –työpajojen ohjaajien palautekeskustelusta keräämäni tutkimusaineiston viiden eri teeman alle, eli menetelmiin, puitteisiin, kohderyhmään, monialaiseen yhteistyöhön sekä muuhun palautteeseen. Jokaisen osion loppuun olen nostanut esiin

palautteesta mielestäni nousseet tärkeimmät huomiot. Viimeisessä osiossa olen vielä kiteyttänyt tutkimusaineistosta nousseet huomiot yhdeksi muistilistaksi.

6.1 Menetelmät

Työpajojen ohjaajien määrä muuttui jonkin verran prosessin aikana ja muutama henkilö ei päässyt mukaan osallistumaan ohjaukseen. Esimerkiksi yhdessä ryhmässä oli aluksi neljä ohjaajaa, mutta sairastapausten vuoksi ohjaajia oli lopulta kaksi. Yhteensä kaikkia työpajoja suunnittelemassa ja toteuttamassa oli 18 ohjaajaa, jotka olivat teatteri-ilmaisunohjaaja-opiskelijoita, sosionomi-opiskelijoita, kulttuurituottajaopiskelija, musiikkipedagogi-opiskelija ja vertaisohjaaja. Ohjaajatiimeistä tehtiin monialaisia. Jokainen työpaja kesti 45 minuuttia. Suunnitteluvaihe oli osallistuneiden ohjaajien mielestä mukavaa ja osallistujia oli ihan riittävä määrä.

Työpajat olivat sisällöltään hyvin erityyppisiä. Kaksi työpajoista oli musiikkityöpajoja, yksi tanssityöpaja ja yksi rentoutumista ja aisteja virittävä työpaja. Työpaja joka ei toteutunut olisi sisältänyt kehollisia ja teatterin menetelmiä.

Monialaiset ohjaajaryhmät saivat vapaasti suunnitella työpajojen sisällön mielenterveyskuntoutujille. ”Näin se meni. Aluksi lyhyt tutustumis- ja venyttelytuokio, jota seurasi pari improharjoitusta: sana sanasta -leikki sekä rytmiluoppausta. Sen jälkeen ruvettiin kirjoittamaan biisiä yhdessä ideoiden. Joku sanoi aiheen, jonka jälkeen sanat syntyivät todella nopeasti ja helposti. Yksi sanoi aloituslauseen ja toinen jatkoi siitä. Kirjoitimme ne fläppitululle. Säestin kitaralla, ja aloimme laulaa sanoja yhdessä. Muutaman kokeilun jälkeen melodiakin löysi uomansa. Aika oli hyvin rajallinen, joten päätimme pitää kappaleen muodon yksinkertaisena ja luottaa toiston voimaan. Lauloimme laulun muutamana kerran. Sen jälkeen teimme vielä rytmisoittimien kanssa improvisoiden erilaisia rytmejä ja juttelimme soittimista.” Kehollinen toiminta ja leikki tukivat päämäärähakuista musiikkikappaleen luomista:

”Kuunneltiin ensin yksi kappale, sit muovattiin muovailuvahamöykkyä toiseen biisiin, ja sitten käveltiin ja maadotettiin itsemme toistemme avustuksella maahan ja sit lopuksi oli sellanen koko kehon rentoutumisjuttu.”

”Et mitä me tuotiin teatterinilmaisunohjaajina siihen oli se et me tuotiin se nimipeli ja ne 2 pientä harjotetta tai et se nimipeli ja se eläinasiakin oli vähän sellanen leikki ja sen jälkeen tehtiin äänimaisemat.”

Pohdintaan nousi taiteellisten prosessien johtamiseen liittyviä seikkoja. Keskustelussa nousi esiin se, kuinka jättää tilaa osallistujalle tehdä luovaa työtään mahdollisesti sovelletusti ohjeista poiketen, että tärkeimpänä nähtiin olevan itse tekeminen eikä se, noudatetaanko ohjeita sanasta sanaan. ”Millä tavalla se ohjaus tehdään, et siitä ei tule osallistujalle sellanen olo et apua mä teen jotain väärää.”

Työpajassa toiminta lähti osittain alkuperäisistä suunnitelmista poiketen aivan toisenlaisiin suuntiin kuin ohjaajat olivat suunnitelleet. ”Saako kysyä, et onko teillä ihan jotain sellaisia harjoitteita missä te harjoittelette että mitä ne on ne, et millä tavalla te teette sitä jos lähtee joku juttu ihan lapaseen jos pitäis mennä sukkaan?” Nousi ajatus, että onko olemassa harjoitteita, joiden avulla voidaan tekemisen kulkua suunnata pysymään halutussa suunnassa. Työskentelyssä apuna käytettäviä menetelmiä nähtiin olevan paljon. Mitä halutaan käyttää, riippuu ohjaajista ja ajan hengestä, mitä metodeja kulloinkin painotetaan.

Mietintään nousi myös se, että onko sillä edes väliä, jos tekeminen muuttuu alkuperäisistä suunnitelmista, ja voiko osallistujien tekemä tapa olla jopa juuri sitä, mitä tekemisellä haetaankin. ”Meillä on tietysti aina mietinnässä, et miten sellaisia taiteellisia prosesseja johdetaan. Et pitäis päätyä tonne vai eikö pidä päätyä, et ne on aina niitä suuria kysymyksiä et viekö se loppupeleissä se asiakkaan tie sinne minne pyritään oikeasti.”

Samoin kuin teatterinilmaisun ohjaajat, myös sosionomit kohtaavat työnään ihmisiä. Kohtaamisissa ja eri harjoitteita tehdessä saattaa nousta esiin erilaisia tunnereaktioita. Miten niihin kuuluu reagoida nähtiin tapauskohtaisesti vaihtuvaksi, mutta koettiin, että välillä pelkkä hyväksyvä läsnäolo riittää. ”Mut onko se aina tarpeellista lähteä pintaa syvemmälle naputtelemaan, vaan että se hetki, et se henkilö tuntee itsensä niin hyväksi et se henkilö sanoo jotain ääneen ja et sä olet siinä.” Ohjaustilanteessa nähtiin tärkeäksi olla valppaana ja antaa tilaa osallistujien kokemuksille ja mahdollisille esiin nousseille tunnereaktioille. ”Ja vaikka niin kun et tyrmää et aha, se on elämää et get over it, et siinä pystyy olemaan siinä tilanteessa, etkä välttämättä reagoi mitenkään.

Sekin voi olla välillä haastavaa et siinä helposti lähtee siihen, et mitä mä nyt sanon tähän, et pitäskö mun nyt sanoo, otanko mä siitä kiinni vai enks mä ota kiinni. Et se menee niin sille et miten hyvin sä tunnet jotenkin oman itses et miten sä käyttäydyt sellasissa tilanteissa.”

Eri alojen ohjaajat kokivat, että heillä on annettavaa yhteiseen työskentelyyn ja että yhteistä ymmärrystä löytyi myös. Monialainen työskentely oli ollut rikastuttava kokemus. Toisilta löytyi enemmän teoriaosaamista ja toisilta enemmän kohtaamista tukevia käytännön harjoitteita. ”Et onko se sitten sen jonkun itsetutkiskelun kautta, mistä se on tullut, niin kun teatteriharjoitteiden kautta tai mikä se teidän viitekehys siellä on niin kiinnostais tosi paljon tutkia näitä vastaavuuksia, sillä ne on jotenkin niin samoja, mut ne tulee vaan eri kautta jotenkin voimaan ja sitten ilmenee taas vähän eri tavalla.” Dialoginen kohtaaminen koettiin opittavaksi harjoitusten kautta:

”Siellä opetellaan just sitä dialogia ja tämmösiä, et must tuntuu et teillä ne tulee vaan silleen harjoituksen kautta näillä niin kun käytännönasioilla, et teiltä tulee helposti se semmonen kohtaaminen. Mulle se tuntu vähän vaikeelta, mut toivoisin et olisin päässyt enemmän harjoittelee sitä.”

Etukäteen ei tiedetty, kuinka paljon työpajoihin tulee osallistujia, ja palautekeskustelussa tuli esiin se, että työpajat olisi hyvä suunnitella siten, että ne voi ohjata pienellekin joukolle. Tarvittaessa vaikka yhdellekin ihmiselle. ”Mut haluisin ite korostaa suunnittelussa sitä että lähtökohta on et työpajan pystyis toteuttamaan vaikka siellä olis vaan yks ihminen, et lähdetään siitä. Et kun se lähtökohta oli kuitenkin niin ettei voi tietää tuleeko sinne ketään niin et jos se yksi tulee niin ei lähdetä siitä himaan, että koska täällä ei ole toista niin me ei voida toteuttaa tätä vaan annetaan sille ihmiselle mahdollisuus.”

Taidetyöskentely herätti osallistujissa erilaisia tunteita ja taidemenetelmien käyttö koettiin olevan voimakas työväline, jossa ohjaajilla tarvitsisi olla erilaisia ”työkaluja”, harjoitteita, joiden kautta erilaisiin tilanteisiin voisi reagoida. ”Niin hän sano et se herätti suuria. Et kun on tällanen dynamiitti työkaluna. Vaikka mielenterveyskuntoutujat eivät ole mitenkään homogeeninen ryhmä niin mun mielestä se on herkempi ryhmä keskimäärin. Et mikä vois olla sellanen harjote, jonka sit vetäisi työpajan loppuun missä ne kaikki ne tunteet mitkä on herännyt, että vaikka jonkin rituaalin omaisesti tehdään jotain, mikä

olis sellanen. Tossakin tarttis jonkun sosionomin apua, et mikä on psykologisesti niin kuin, et ne tunteet on tervettä ja ne pitää olla ja näin, mut miten ne saisi teoriassa jotenkin oikein ja hyvä meininki ja tehdä siitä sitten joku harjoite, niin se olis itelle mielenkiintoista löytää.” Vaikka yhtä ja ainoaa tapaa reagoida erilaisiin harjoitteiden aikana heräämiin tunteisiin ei ole niin asian pohtiminen ennakkoon koettiin tärkeäksi.

Työpajat eivät olleet terapiatyötä, vaikka terapeuttisia vaikutuksia niillä saattoikin olla. ”Koskaanhan me ei voida tehdä terapiatyötä, et nämä ei ole toimintaterapiaa vaan nämä on toimintatuokioita. Et tota vastausta just tohon ei välttämättä löydy, mut jos miettii tosi tarkkaan ylipäättänsä työpajan rakenteen et oli se kelle tahansa, et miten se turvallisuus, et tossa asiakasryhmässä se turvallisuus on se mikä korostuu enemmän kuin ehkä jossain muissa.” Tärkeänä pidettiin tilanteen lukutaitoa, kykyä reagoida muuttuviin tilanteisiin sekä läsnäolon ja kohtaamisen taitoja. ”Että henkilö tulee nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi.” Rooleista vapautuminen vaikuttaa olleen myös tavoitteena:

”Minkä mä niin olisin halunut tehdä, kun henkilö valitsee jonkun paikan, et tässä tilanteessa oltais voitu olla vielä yhdessä lopussa ja koskettaa olkapäähän ja se vois olla pelkästään sellainen keino et sä olet läsnä, joko se on katsekontakti tai se on, miten sen tilanteen lukee, et antaako se ihminen jopa halata, sekin voi olla tai jos tulee kyyneleitä niin miten se tilanne sen jotenkin sallii, et jollekin ihmiselle se voi olla riittävästi et sä vaan nyökkäät ja käännät katsetta pois jos hänelle on vaikeeta et joku katsoo kun kyyneleet valuu et kaikki ei pidä siitä että katsotaan kun on hirveän emotionaalisessa tilassa kun taas toinen pitää siitä et otetaan joku kevyt kontakti. Mut se on ehkä sitä itsetutkiskelua että miten sä olet läsnä toiselle ihmiselle ja silloin siinä häviää ne rajat, että kuka on mielenterveyskuntoutuja ja siinä ollaan vaan ihmisiä.”

”Mua kyllä kiehto toi ajatus että vaikka se onkin niin että se läsnäolo ja kohtaaminen on tärkeämpi asia niin se on myös ehkä että voi silti ajatella et mitä sellaisia harjoitteita ois, koska onhan niitä jotain sellasia yksinkertaisia harjoitteita et mitä haluaisit jättää tänne, mitä tarvitsisit mukaasi. Mikä sana tai mikä tunne, tai tollasia muovailua et ahaa tuli surua, et tuliko liikaa, et muovailis ne semmosiks et voit kestää et muovaile jokin turva siihen.”

Ryhmätilanteen haastavuudeksi nähtiin olevan se, miten paljon voi keskittyä yhteen osallistujaan, jos jotain erityistä nousee esille. ”Se menee helposti siihen et joko se kestää liian kauan tai liian vähän aikaa.” Koettiin, että asioiden käsittely pitää tapahtua ryhmän ehdoilla.

Eri aloilla opiskelevat ohjaajat kokivat, että heillä on toisiaan tukevia menetelmiä, joita olisi tärkeää saada jaettua. ”Voitais jatkaa et kun teillä on ollut että muovataan tunne et ikään kuin päättää sen rituaalin samoilla keinoilla millä sen on aloittanut, must toi on aika hieno ajatus. Mä en tiedä miten sosionomin näkökulmasta?” Sosionomin koulutuksessa on vähemmän käytännön harjoitteita, ja konkreettinen tekeminen koettiin paljolti:

”Kuulosti ainakin tosi ihanalta mut mä haluaisin kuulla lisää tollasista sillä nää on just sellasia asioita mitä meidän koulutuksessa on hirveen vähän tämmöstä tekemistä, et must oli aivan ihanaa päästä teidän kanssa tekemään.”

Ohjaamisessa koettiin auttavan yksinkertaiset ohjeet. Nähtiin tärkeäksi antaa henkilön kokea eikä jälkikäteen kokemusta tarvitse selittää puhki. ”Mä sanon äkkii mitä mä itse opin tai muistin taas että kun annat ohjeita niin sano vaan 3 lausetta. Mä ite selitin paljon enemmän ja must tuntu et sitten kun mä ite rupesin tekemään sitä harjotetta niin mä olin et mitä mun pitikään, et kauheeta ja mä en osaa niin kun tehdä tätä juttuu. Et anna ohje 3 lauseella. Ite vaan nyt tajus kun pääsi tekemään nyt itekin sitä työpajaa et se on se kokemuksen voima et ei kannata selittää mitään vaan et se ihminen on se joka saa kokea. Että selittelyä ei edes tarvita sen jälkeen. Että sen kokemuksen voima on niin iso.”

Huomioita työpajatyöskentelystä ja ohjauksesta:

- Kaiken perusta on turvallisen ilmapiirin luominen ja luottamuksen rakentaminen
- Kohtaa ihmiset aidosti ja ole läsnä
- Hyvä itsetuntemus on hyvänä ohjaajana toimimisen perusta
- Tutustu menetelmiin, joita voit käyttää ohjauksessa apunasi erilaisten tunteiden ja tilanteiden käsittelyssä

- Anna selkeät ja lyhyet ohjeet
- Anna osallistujalle tilaa kokea
- Anna osallistujille tilaa improvisoida ja muokata tekemistä omanlaisekseen
- Kokemuksia ei välttämättä tarvitse jälkikäteen puida auki

Aineotosta nousee selkeäsi esille, että ohjaajien valinta on keskeinen työpajojen onnistumisen edellytys. Ohjaajan persoona ja osaaminen ovat kriittinen tekijä koko prosessissa. Tuottajan näkökulmasta ohjaajat on hyvä valita niin, että ohjaajalla on kokemusta em. osaamista. Myös empatiakyky ja itsevarmuus sekä tunnetasoa ohjaavien menetelmien tuntemus on edellytys. Tuottajan on tarkasti tunnettava osaamisvaatimukset, jotta oikeanlaisten ohjaajien valinta on mahdollista.

6.2 Puitteet

Työpajat toteutettiin kolmessa eri paikassa. Kaksi työpajoista toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun tiloissa, toinen TAVI-talolla Arabianrannassa ja toinen Sofianlehdossa Käpylässä. Muut kaksi työpajaa toteutettiin Helsingin Klubitalolla Sörnäisissä. Kaikkiin työpajoihin kokoonnuttiin aluksi Klubitalolla, josta siirryttiin sitten ohjaajien opastuksella työpaja-paikkoihin.

Klubitalo työpajapaikkana koettiin olleen vaihtoehtoista paras. Klubitalo oli osallistujille entuudestaan tuttu ja sinne oli helppoa jäädä osallistumaan pajoihin, sillä talossa on kuntoutujille päivisin jo toimintaa. Klubitalo tarjoaa mielenterveyskuntoutujille työpainotteista toimintaa sekä on myös kohtauspaikka. Työpajat toteutettiin yhteistyössä Klubitalon kanssa ja työpajojen markkinointi toteutettiin myös Klubitalon toimesta. ”Ja siihen oli kiinnostuneita, oliko ainakin 4 ilmoittautunut klubitalon ilmoittautumiskaavakkeeseen ja sitten en tiedä oliko koko porukka joka jäi siitä 1 pajasta et kaikki tuntui olevan kiinnostuneita just niistä klubitalon työpajoista, et siellä kun alotetaan niin ollaan molemmat pajat.”

Kolme muuta työpajaa oli suunniteltu toteutettavaksi eri Metropolia Amk:n tiloissa Helsingissä. Yksi työpajan toteutus kaatui siihen, että työpaja oltiin suunniteltu paikkaan, jonne siirtymisen kuntoutujat kokivat haastavaksi. ”Yks osallistuja joka oli kiinnostunut tästä sano et hänen tämän hetkinen jaksamisensa on sitä luokkaa ettei hän jaksaa siir-

tyä paikasta A paikkaan B.” Työpaja olisikin hyvä toteuttaa siellä, mikä on kohderyhmälle mahdollisimman helppo ympäristö osallistua. ”Mä mietin just et tavallaan jos se olis ollut sellanen työpaja et se olis ollut nopeasti mukautettavissa että pidetäänkin tää tässä klubitalolla jos sä olet kerran kiinnostunut mut kun se ei ollut sitten mahdollista tilojen takia et siellä olin vaan tietty tila varattuna. Et ei voinut työpaja siirtyä sinne missä kuntoutuja on, mikä olis myös yks sellanen asia hyvä ottaa huomioon et mitä jos kuntoutuja ei jaksa lähteä sinun luokse niin sillonhan me mentäis hänen luokse.”

Ohjaajat kokivat, että rajattu aika mahdollisti vain vauhtiin pääsemisen: ”Se osallistujien olo minun mielestäni oli vähän semmonen, kun just päästiin vauhtiin niin se loppu ja ihan kun ne ois kuin janonut lisää.”

Jokaisella ohjaajalla oli vastuullaan omat harjoitteensa. ”Meillä kaikilla on se yksi oma juttu ja niin tehtiin ja se oli hirmu lyhyt. Se oli ihana, mut se oli lyhyt.” Ohjaajat vaikuttivat kokeneen tekemisen kuitenkin mahdollisuutena kokeilla monialaisen työskentelyä ja mahdollisesti luovan kipinöitä jatkuvuuteen ja useamman kokoontumiskerran työpajasarjaan. ”Itelle ei tullut siinä hetkessä kun se oli niin nopee oikeen mieleen, mut heti kun sieltä lähti niin tuli mieleen et tästä se yhteistyö vasta alkais. Että nyt vois miettiä et ahaa, mitens näitä lauluja vois käyttää jossain teatteriharjoituksissa tai liikeharjoituksissa. Ja sitten voitais häneltä kysyä, et missä sun mielestä musaa vois käyttää. Et nimenomaan näin, et jos on tällanen minipaja niin se voi olla ihan ok sillä että kaikki tekijät tai yhteistyökumppanit esittäytyi ikään kuin harjoituksen kautta toisilleen ja sille ryhmälle, ja sit ois joku 4 kerran sessio.”

Yhden 45 minuutin työpajan tekeminen koettiin lyhyeksi prosessiksi ja mielenkiintoa pidempään yhteistyöhön löytyi monilta. Toisaalta tuli esille myös näkemys, että tälle kohderyhmälle voi olla myös hyvä saada matalankynnyksen mahdollisuuksia lähteä mukaan kokeilemaan jotain taidetyöpajaa ilman tarvetta sitoutumiselle pidemmäksi ajaksi.

Mukana olleet ohjaajat lähtivät toteuttamaan työpajoja nopeasta aikataulusta huolimatta. Alkuidea monialaisesta yhteistyöstä ja työpajojen toteuttamisesta mielenterveyskuntoutujille tuli helmikuun alussa. Helmikuun lopussa työpajat oltiin jo pidetty ja palautekeskustelut käyty. ”Niin mut kun se oli just se et kun tää oli niin tosi tiivis ja tosi nopealla

aikataululla niin siinä mielessä mä oon niin samaa mieltä et tää edes toteutu ja et tää saatiin aikaiseksi mä antaisin kaikille kymmenen pistettä.”

Työpajat tarvitsivat myös osallistujia, eikä varmuutta saadaanko niitä ollut. ”Mitä voi tapahtua että porukka niin kun noin improvisoi periaatteessa tällasen kokonaisuuden ja alun perin 7 työpajasta kutistu viiteen joista 4 toteutu. Ei lainkaan paha saavutus. Se ois voinu olla et kukaan ei lähde mukaan. Mä pelkäsin sitä et tuleeks kukaan, et lähdeeks ne kaikki vaan himaan.” Vaikka prosessissa oli aikataulullisia sekä muita haasteita, kiinnostusta toteuttaa tällainen prosessi jatkossakin löytyi.

Huomioita työpajojen puitteista:

- Vie työpajat sinne, missä kohderyhmäsi on
- Mieti, voisiko työpajan järjestää siten, että se on mahdollista toteuttaa erilaisissa tiloissa
- Pohdi, mikä on sopiva kesto työpajalle ja toteutatko työpajan vai pidemmän työpajasarjan
- Mieti, mitkä muut seikat madaltavat osallistumiskynnystä (työpajan kesto, sitoutumisen tarve yms)
- Tee tarpeeksi kohdennettua ja selkeää markkinointia

6.3 Kohderyhmä

Kohderyhmän tunteminen nähtiin erittäin tärkeäksi: ”On tärkeää kohdata ihmisiä että sä tunnet ne asiakkaat ja että jotenkin osaat asettua heidän, ei välttämättä kenkiin päälle, mutta jotenkin mahdollisimman hyvin ymmärtäis sitä heidän maailmankuvaa ja heidän tarpeitaan, että mitä he tarvii, eikä että tuotettais ulkopuolelta.”

Koska ohjaajat eivät tunteneet mielenterveyskuntoutujia etukäteen, eivätkä olleet perillä yksilöllisistä kuntoutumistarpeista, oli työpajan tavoitteiden asettaminen haastavaa. Tästä syystä työpajaan oli vaikea suunnitella juuri tälle kohderyhmälle sopivaa toimintaa. ”Ja ehkä kaikkein mielenkiintoisin olis mieltä oikein sitten kunnolla enemmän et mitä oikeesti ois ne tarpeet tiettyihin kohderyhmiin, et silloin tulis ehkä niitä variaatioita,

että kun tuo oli tosi semmonen tavallinen et minkä vetäis ihan kenelle tahansa. Ja sit siit tulis ehkä niitä variaatioita vielä et mitä juuri tälle ryhmälle.” Ohjaajat kokivat, että Klubitalon toimintaa olisi ollut hyvä tuntea etukäteen. ”Oli tosi vaikee, hmm, meni mun-kin mielestä tosi hyvin koko asia näin, mut mun mielestä oli tosi vaikee lähtee suunnittelemaan sitä asiaa koska ei ollu mitään oikeaa yhteyttä sinne taloon.”

Mielenterveyskuntoutujien kanssa toimiminen oli uutta teatteri-ilmaisun ohjaajille. Kohderyhmää ei tunnettu ja ohjaajien käyttäytymistä muokkaavia ennakko-oletuksia oli. ”Ja sit siinä mun mielestä kävi myös semmonen asia kun me ei tunnettu sitä kohderyhmää oikeesti tai niitä ihmisiä, mikä oli et ne tulee myös vapaasti sinne kurssille, mut kun me ei tiedetty minkälaisissa tilanteissa ne ihmiset on niin siit tuli vähän sellasta kummallista ylikorrektia puhetta tai jotenkin silleen et yritetään tehdä mahdollisimman pehmeästi. Et huomaa itsessäänkin et siitä tulee tosi raivostuttava olotila, koska sitten se että ne on edelleen ihmisiä ja niille voi puhua niin kun aikuisille.”

Kohderyhmän tunteminen nähtiin erittäin tärkeäksi. ”Tossa on must hyvä pointti siinä et miettiä et ketkä siellä on asiakkaana ja kuinka mä myyn jonkin työpajan, mitkä on ne jutut mitkä toimii ja mitkä on ne sanat et käytätkö installaatio vai tila-aideteos vai joku muu, et sen opettelemien on aika oleellista.” Yhdeksi huomioiksi nousikin kielen merkitys eli se, miten työpajoja kuvataan kohderyhmälle. Ohjaajat kokivat, että helpoimmin lähestyttävistä ja eniten kiinnostusta herättäneistä työpajajista olivat olleet ne, jotka olivat kaikkein selkeimmin kuvailtuja, esim. tanssi ja musiikki -pajat. ”et senhän huomaa et he kiinnostuivat semmosista mistä sai helposti kiinni, esimerkiksi tää musiikki ja tanssi jotka oli että tietää heti et minkä tyyppistä juttua siellä ollaan tekemässä.”

Ne pajat, joita oli kuvailtu abstrakteimmilla sanoilla koettiin taas vaikeammin lähestyttäviksi. ”Tuli ilmi, että on tärkeä miettiä, mitkä ovat sopivimmat sanat käytettäväksi kyseiselle kohderyhmälle. Esimerkiksi se kuvaus harmitti, koska se tuli niin äkkiä ja sit kun ei oltu ihan vielä päätetty mikä on se meidän pääharjote, niin se kuvaus ei oikein kertonut enää siitä pajasta. Ja sit se oli ehkä vähän semmonen et siitä ei saa kiinni et senkin takia se jäi ehkä toteutumatta, kun se oli liian epäselvä ja se sana installaatio on kans semmonen joka pelottaa.” Liian abstrakti tai avoin lähtökohta on vaikea pukea sanoiksi ennakkotiedotuksessa:

”Kyl se silleen vastas mut eihän toi ikään kuin kerro mitään toi kuvaus. Et se oli vähän niin kun teema mistä me lähettäis tekemään työpajaa ja sit me sen jälkeen vasta ton kuvauksen jälkeen suunniteltiin se työpaja et mitä se ois. Et ei ollut mitään selkeetä et tanssi tai joku tällönen työkalu.”

Kohderyhmän tuntemus näkyy myös siinä, että tietää minkälaisista menetelmistä ja työskentelytavoista juuri heillä voi olla kokemusta. ”Joku kysy et onko tämä sitä toimintaterapiaa. Sit mä ite tajusin et mä en edes tiedä mitä on toimintaterapia niin kun suhteessa tähän meidän mitä me tehdään. Et ois kiva kun menee tollaseen paikkaan vähän tietää mitä kaikkea niillä on tällasia suuntauksia niin tietäs itekkin et mihin sijoittuu siinä kentässä.”

Tärkeää on myös miettiä, miten madaltaa kynnystä juuri kyseisen kohderyhmän osallistumiselle. ”Niin mä sain sieltä sitten hyvää palautetta sitten sen, tai ainakin avartavaa palautetta tältä osallistujalta tän ryhmän jälkeen et kun on monta uutta tekijää, on uudet osallistujat, on uusi lähestymistapa mikä on teatteri, sosiaali mikä tää on, onks tää toimintaterapiaa ja sitten mainitaan vähän tällasta luovuutta, draamaa, musiikkia et se tuo vähän sen esille et pitääks mun tehdä jotain, pitääks mun nousta lavalle, se voi olla tavallaan pelottavaa.”

Luottamuksen rakentuminen työpajan osallistujiin nähtiin yhdeksi tärkeimmäksi asiaksi. ”Ja kun miettii mielenterveyskuntoutujia ihmisryhmänä niin on ihan kiva luoda luottamusta eikä vetää mattoja alta.”

”Niin kyllä. Mun mielestä tuo on sellanen se tärkein lähtökohta et kaikki kohtaaminen lähtee luottamuksesta.”

Etukäteen ryhmään tutustuminen olisi ohjaajien mielestä auttanut työpajatilanteessa ohjausta sekä luottamuksen syntyä ja tätä olisi tukenut pieni, epämuodollinenkin kohtaaminen ennen työpajaa. ”Mä mietin sitä että jos olis ollut joku ennen kuin nämä varsinaiset pajat edes suunnitellaan et me oltais voitu kokoontua klubitalolle ja olla siellä ja viettää vaikka yhdessä kahvitunti et juodaan kahvia ja jutellaan et sellasta tosi epämuodollista.” Luottamuksen syntyminen voi vaatia aikaa ja ennen työpajaa etukäteiskohtaaminen voi auttaa siinä. ”Niin siinä tilanteessa pystyis jo jotenkin paremmin aisti-

maan ketä ne ihmiset on ja minkälaisissa elämäntilanteissa.” Myös siten voisi selvittää, mitä kyseiset henkilöt itse työpajalta haluaisivat. ”Silloin paremmin pystyis suhtautumaan heidän tarpeisiinsa. Ja kysyä heiltä, hei mitä te haluaisitte.”

Etukäteiskohtaamisen eduksi nähtiin myös se, että niissä olisi osallistujille voinut paremmin myös kertoa mistä näissä työpajoissa on oikein kyse, ketä ohjaajat ovat ja kertoa siitä työpajan toteutuspaikasta, jos se oli muu kuin osallistujille entuudestaan tuttu Klubitalo.

Palautekeskustelussa todettiin, että mielenterveyskuntoutajat ovat yksilöitä ja samoin heillä on hyvin yksilölliset kiinnostuksen kohteensa ja tarpeensa. ”Mut sit tanssista vielä kun mä mietin et kun sanottiin tanssi ja liike et ahaa, et miten ne reagoi niin siellä oli oikein yks joka silmät kiiluen oli joku himotanssija. Et ihmiset tulee niin eri taustoista et ei ne kaikki ole sellasia et ei ne tykkäis tanssia.”

Ohjaajille nähtiin hyväksi olla avointa mieltä ja kykyä kohdata ihminen aidosti. ”Ja mä mietin niin voimakkaasti sitä että on sosiaalityöntekijänä ja on jossain, otetaan vaikka sosiaalitoimistossa jossa menee ihmisiä liukuhihnalla, samoja asioita. Et sä pystyisit työntekijänä, sul on tämmönen pino failija missä on tietoa tästä asiakkaasta, taustatietoa, elämäntilanteen kuvausta ja muuta, mutta että vois jotenkin nostaa vaan kasvot kun se asiakas istuu siinä sun edessä ja olla läsnä ja nähdä se ihminen sellasena kun hän on. Tuntee sen mikä siinä on ilman että on heti valmiiks ajatellut että okei selvä, et tämmönen asiakas, ton perusteella sehän tarvii nämä nämä nämä ja nämä toimenpiteet ja jolloin mä oon jotenkin lyönyt lukkoon sen tulevaisuuden tai kaiken mitä mä tarjoon ja en ota mitään vastaan ja välitän sen myös sille henkilölle et en ota mitään vastaan. Et just se läsnäolo ja tehdä se joka ihmisen kohdalla jatkuvasti uudestaan ja uudestaan. Mut miten tyhjentää se mieli et sä voit olla ilman mitään ennakkoluuloja, ennakoasenteita, ennakkokäsityksiä ja nähdä sen ihmisen. Se ois hieno harjote.”

Vaikka kokemus mielenterveyskuntoutujien kanssa työskentelystä jäi lyhyeksi, koettiin sen silti olevan ”jääsärkijä”, antavan arvokasta kokemusta kohderyhmän kanssa työskentelystä ja mahdollisesti madaltavan jatkossa kynnystä heidän kanssaan työskentelemiseksi.

Huomioita mielenterveyskuntoutujien kanssa toimimisesta:

- Työpajat kiinnostivat
- Kysy kohderyhmältä, mitä he itse haluaisivat tehdä
- Ohjaajien on hyvä tuntea kohderyhmä mahdollisimman henkilötasolla
- Etukäteistapaaminen ennen varsinaista työpajaa auttaa ryhmän tuntemisessa
- Rääätälöi työpajat kohderyhmä huomioiden
- Aseta tavoitteet kohderyhmän tarpeiden mukaan
- Mainosta työpajaa kielellä, joka on kohderyhmälle tuttua
- Luottamuksen muodostuminen on tärkeää
- Tarvitaan kykyä sopeutua nopeasti muuttuviin tilanteisiin
- Selvitä etukäteen yhteistyötahojen tavoitteet ja toimintatavat

6.4 Monialainen yhteistyö

Työpajatoteutuksissa oli mukana yhteensä 18 ohjaajaa. Ohjaajien välinen yhteistyö onnistui hyvin, mutta enemmän aikaa olisi toivottu tutustumiselle ja yhteistyön tekemiselle. Vertaisohjaajan mukana olo koettiin myös antoisaksi.

Jokaisessa työpajassa olisi ohjaajien mielestä ollut tarvetta olla mielenterveystyön asiantuntemusta omaava henkilö. Tämä oli ollutkin alkuideana monialaisia ohjaajatiimejä rakennettaessa, että jokaisessa tiimissä olisi mukana sosionomi-opiskelija, mutta nopean aikataulun takia heitä ei saatu riittävästi mukaan. Lisäksi perustiedot ja taidot mielenterveyskuntoutujien ohjaamisesta koettiin eduksi. ”Must olis ollut hauska jos olis ollut sosiaalialan puolen opiskelija mukana. Arvokasta. Ja lisäksi jos tästä aikoo tehdä kunnon pitkän prosessin tai semmosen missä vois oppiakin tommosta mielenterveystyöstä niin olis minun mielestä tärkeitä, että siihen saataisiin meille opetusta että mitä se mielenterveystyö on, kun vain että lukekaa tämä pamfletti, jota minä jaksoin lukea puoleen väliin.” Teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijat olivat saaneet työpajavalmistautumista varten luettavakseen Markus Raivion kirjoittaman pamfletin nuorten aikuisten mielenterveydestä ja toiminnallisesta vertaistuesta.

Kipinä-pajojen monialaiset ohjaajaryhmät käyttivät suunnittelussa apunaan sähköpostikeskustelua aikaresurssien takia. Ohjaajat kokivat sen olevan toimiva suunnittelutyökalu ”tiettyyn rajaan asti”. Osa ohjaajista oli toisilleen ennestään tuntemattomia. Suunnit-

telussa nopea aikataulu tuotti haasteita. Ennakkotapaamisia ei kaikki ryhmät ehtineet järjestämään tai tapaaminen oli ollut tarpeisiin nähden liian lyhyt ja tämä koettiin haasteelliseksi. Ohjaajien välinen tutustuminen jäi paikoin pinnalliseksi. ”Mä jäin miettimään et kun meillä oli niin vähän suunnittelu-aikaa ja mä en ollut sähköpostisuunnittelussa. Niin sitten kun käytiin siellä teidän koululla suunnittelemassa ja mä menin kotiin ja vasta seuraavana päivänä mietin et jos ois ollut aikaa enemmän niin ois voinut etsiä enemmän et mikäs se on tämä näkökulma ja mikäs se on tämä näkökulma. Et mitä te teette ja mitä me tehdään.”

Enemmän yhteistä suunnittelua ohjaajien välillä olisi kuitenkin saanut olla, jotta entuudestaan toisille tuntemattomat ohjaajatiimit olisivat päässeet tutustumaan toisiinsa paremmin. Toisaalta työpajojen suunnittelussa oli koettu, että ihmisten eri vahvuudet ja ammattiosaamiset pääsivät esiin. ”Mä koin, että se oli aika yhteissoppa mikä siitä syntyy, se suunnitelma.”

Suunnittelu olisi saanut olla yleisesti ottaen tarkempaa ohjaajien välillä. Kun yksi ohjaajista ei päässyt työpajaan paikalle, niin silloin muiden ohjaajien täytyi osata improvisoida tilanteessa. Nämä yllättävät tilanteet toivat välillä hämmennystä ohjaajien välille. Ohjaajien työskentelystä oli koettu välittyvän välillä epävarmuutta nopeasti tehdyn suunnittelun takia.

Monialainen yhteistyö koettiin hedelmälliseksi ja samankaltaisuutta koulutusalojen välillä myös löytyvän. ”Et sitä näkökulmaa meillä tosi paljon harjotetaan eri teorioitten kautta, mut sitten must tuntuu et teidän puolelta se tulee sitten jotain muuta kautta ihan luonnostaan se semmonen, niin kun mikä teillä sitten siellä, te osaisitte varmasti itse määrittellä tarkemmin mut teissä tulee vaan se esille miten pystyy olemaan niin luonnollinen.” Taidot kohdata mielenterveyskuntoutujia koettiin löytyneen myös ohjaajilta, jotka eivät olleet aikaisemmin työskennelleet kohderyhmän kanssa. Nähtiin, että toisilla ohjaajista löytyi teoriaosaamista, kun taas toisilla käytännöntaitoja kohtaamiseen ja nämä lähestymistavat nähtiin täydentävän ja tukevan toisiaan.

Teatteri-ilmaisun ohjaajien toiminta koettiin miellyttäväksi. ”Se miten te ootte sen ryhmän kanssa, miten te kohtaatte ihmisiä niin te ootte siinä älyttömän välittömiä ja helpoja lähestyttäviä, et se miten te kohtelitte niitä ihmisiä, et te olette tällaisia kohtaamisen ammattilaisia.”

Esiin nousi kiinnostus jatkaa enemmän yhteistyötä ja saada lisää ammennettua osaamista taide- ja sosiaalialan koulutusohjelmista. ”Mä sanon unelman tulevaisuudelle et toivottavasti tulis oikeen kunnan miksejä et tulis semmonen vaikka kokonainen kurssi missä voisi opiskella et olis vaan tietty aihe, ja kaikki joita se kiinnostaa saisi osallistua ja tuoda sen oman näkökulman ja pääsis kunnolla tekemään yhteistyötä ja oppimaan toisilta. Ja huomaamaan jos on jotain itellä siihen annettavaa tai sitten sieltä kehittyy jotain ihan uutta.”

Yksi haasteista oli saada sosionomiopiskelijoita näin lyhyellä varoitusaajalla mukaan. Vaikka kiinnostusta ilmeni, oli opiskelijoiden aikataulullisesti haastavaa tulla projektiin mukaan. ”Se oli se asia mikä mua harmitti niin paljon, kun mulla oli yhdessä vaiheessa, mä sain jo 5 haaviini ja mä ajattelin et jes tää on mahtava juttu ja sit yks toisensa jälkeen on et ei pysty.” Haaste saada ihmisiä mukaan nähtiin myös olevan työpajan lyhty kertaluontoisuus. ”Se on totta mitä sä sanoit siitä, että miksi mennä tekemään mitään jos tämä on vain lyhyt pyräys.”

Työpajojen tekoprosessi koettiin olleen antoisa mukana olleille ohjaajille. ”Joo siis sitä aattelin just että kun mietin mikä tän merkitys on niin mä koen, että tässä on ehkä meille vielä enemmän merkitystä kun mitä, no nyt en osaa sanoa kuntoutujan puolesta se pitäis kysyä erikseen, mutta koska mä huomasin tän mun ihanan ryhmän kanssa jo niin alkumetreillä, et tuli just tää tällanen niin kun missä huomaat että missä on tön ajatusmaailma ja missä menee sossun ajatusmaailma. Et mulle tää oli raju peili niin kun tiettyllä tapaa se meidän kohtaaminen kun mä mietin et mä reflektoin hirveen paljo sitä omaa asennettani ihan näinkin lyhyessä prosessissa.”

”Mä sain siitä meidän sähköpostivaihtelustakin jo paljon irti ja sitten kun me tavattiin eilen ja sitten jotenkin se että miten me keskusteltiin keskenämme ja mitä ajatuksia heiltä tuli ja sitten ihan konkreettisia työvälineitä että mun tekisi mieli ladata tuolta päästä tänne päähän kaikki tieto. Mä nään tosi hyödyllisenä ja oikeen herkullisena yhdistelmänä tän et teillä on just niitä metodeja, ihan käytännön työvälineitä joita me tarvitaan siinä työssä mistä me opiskellaan ja meillä on tietyt teoriat ja viitekehykset, on innostamiset ja voimaantumiset ja kaiken näköset neuvontataidot ja muut.”

Monialainen työskentely koettiin antoisaksi. Yhteisiä kohtaamisia sosiaalialan ja kulttuurialan opiskelijoiden välille kaivattiin lisää. Se voisi auttaa myös tulevaisuudessa monialaisten työparien muodostumista. ”Ja puolin ja toisin. Samalla tavallahan me saadaan teiltä. Ja must olis aivan mahtavaa jos tästä meidän tio-koulutuksessa ois enemmän jotain sote-puolen kaa, koska se on tosi laaja työkenttä meille, ja tulevaisuuden työpareja ja näin niin se olis aivan mahtavaa, että enemmän jaettua yhteistä tietoa. Et tämä oli tosi hyvä kokemus.”

Myös vertaisohjaaja ja teatteri-ilmaisunohjaaja työparit voisivat olla mahdollisia tulevaisuuden työpareja enemmänkin. ”Se olis kivaa yhteistyötä olla myös vertaisohjaajan työpari. Sopis ihan mulle.” Monialaisen työskentelyn nähtiin auttavan hahmottamaan toisien alojen sisältöä. ”Oli mielenkiintoista koska on vaikea hahmottaa sosionomin työalaa ylipäättänsä ja sitten havaitsin, et siinä on jokin selkeä yhteys olemassa. Sitten tietty se on tää tilanne kun on uusia työpareja ja siinäkin on just se oma jännityksensä että käyks ne ajatukset yksiin ja sit et menee aina vähän aikaa ennen kuin tottuu uusiin työskentelymetodeihin.”

Ohjaajien välillä syntyi kohtaamista ja yhdistäviä asioita löytyi. ”Ehkä tossa just näkee sen miten kuitenkin lähellä ollaan toisiamme vaikka mukamas ollaan aivan eri genreistä.” Yhteistyön nähtiin myös helpottaneen kohderyhmän kanssa työskentelyä.

Kiinnostusta ymmärtää paremmin toisten alojen lähestymistapaa löytyi. ”Ja et mä en tiedä niin kuin miten teidän koulutuksessa, et te selititte mihin tällä harjoitteella pyrittiin. Onko teillä siinä opetuksessa että pyritään luomaan turvaa ja jotenkin et selitetään et mihin tällä harjoitteella pyritään.”

”Meillä se on ehkä se lähtökohta että meillä kaikki johtaa johonkin tai jos on vaikka joku tietty asiakassuhde, et siinä on se joku tavote mihin pyritään niin sulla täytyy olla se päämäärä. Silloin kaikki mitä tapahtuu tukee sitä päämäärää. Että tavallaan heti tehdään selväksi minkälainen päämäärä on et se on sillä lailla tavoitteellista.”

Ohjaustilanteessa tuli yllättäviä tilanteita. Muutama ohjaaja ei päässytkään paikalle ja silloin muiden piti paikata tilanne. ”Mä en tiedä miten teillä, mut meillä jos se impulssi

lähtee ihan väärään suuntaan niin sit sitä tuetaan. Mä en tiedä onks teillä samat meto-
dit. Must olis äärimmäisen mielenkiintoista laittaa vierekkäin nää ja kattoo.”

Työpajojen tekoprosessi koettiin yleisesti olleen opettavainen prosessi. Oppimista ta-
pahtui monialaisen työryhmän kanssa työskentelyssä, yhteistyön suunnittelussa ja to-
teuttamisessa, uuden kohderyhmän kanssa työskentelyssä sekä yhteisestä palaute- ja
kehittämiskeskustelussa. ”Mutta siihen nähden että me ei oikeesti tunnettu toisiamme
eikä meillä ollut paljoa suunnittelu-aikaa niin siihen nähden me toimittiin kolmena ryh-
mänohjaajana aivan älyttömän hyvin, ja paljon paremmin kuin olen koskaan aikaisem-
min kenenkään kanssa toiminut niin siitä ihan älytön kiitos.”

”Tää on mun mielestä ollut vaan niin mahtava kokemus, et tää on mun
mielestä jotain mitä pitää kokea.”

Huomioita monialaisesta yhteistyöstä tuottajan kannalta:

- Varaa tarpeeksi aikaa työpajojen suunnitteluun sekä tutustumiselle työkump-
paneittesi kanssa
- Varmista, että ohjaajat tekevät selkeän työnjaon ja tiedä, mitä ohjaajat ovat to-
teuttamassa
- Tuo ohjaajat yhteen suunnittelemaan prosessia huolella, mutta kannusta heitä
olemaan muuttuvissa tilanteissa myös joustavia. Monialainen yhteistyö koettiin
mielekkääksi ja eri alojen osaamisen tukevan yhteistyötä. Pyri siis tuomaan
useampi eri alojen ohjaaja yhdessä toteuttamaan työpajaa.
- Kannusta ohjaajia olemaan avoimia ja oppimaan toistensa alojen hyvistä käy-
tännöistä.

6.5 Muu palaute

Yleisesti koettiin, että on vaikea asettaa työpajalle tavoitteita silloin, kun on mahdollista
toteuttaa vain yksi yksittäinen paja. ”Se oli vaan sellanen demo tai käynti oikeestaan.
Jos tätä aijotaan, tai kun tätä jatketaan niin ois hyvä et niitä kertoja olis sitten useam-
pia.”

Työpajoissa osallistujat lähtivät hyvin mukaan toimintaan, välillä jopa innokkaammin kuin mihin ohjattiin. ”Ja sit siinä oli mun mielestä, en tiä huomasko kukaan muu kun, et siinä ohjeistuksessa ei sanottu et sitten kun viet sen esineen sinne niin sitten liikutaan vasta, mutta ne kuntoutujat, nehän liikku heti ja jammai.”

”Eräs ryhmäläinen sanoi, että oli suhtautunut työpajaan ensin epäilevästi, mutta yllättynyt sitten positiivisesti. Laulunteko oli ollut uusi kokemus, ja kiinnostusta tämäntyyppiseen toimintaan tuntui löytyvän.”

Ohjaajat saivat osallistujilta positiivista palautetta myös työpajan jälkeen. ”Seuraavana päivänä törmäsin Klubitalon aulaan yhteen ryhmäläisistä. Tervehdimme ja hän sanoi minulle siinä, että oli kokenut pajan terapeuttiseksi.”

”Ja sitten ylipäätään saatiin siitä palautetta että kun meidän idea oli keskittyä aisteihin, muuhun kun näköaistiin ja sai palautetta siinä työpajan aikana, että tajusinkin että tunnenkin käsillä enemmän kuin ajattelin tuntevani, niin mä oon et me ollaan päästy johonkin. Et mä annoin sille ihmiselle kokemuksen siitä että oho, tämä käsi toimiikin eri tavalla kuin silloin kun mä täällä paahdan menemään.”

Ohjaajien puheista tuli useaan kertaan esiin se, kuinka prosessista olisi toivottu pidempikestoisempaa. Ohjaajat kokivat työpajan tekemisen yleisesti mielekkääksi, vaikka kritiikkiäkin nousi tällaisen lyhyen kertaluontoisen työpajan toteuttamista kohtaan. Yksittäisen työpajan ei koettu tuovan nykyiseen toimintaan kovin paljoa lisäarvoa. ”Mulle tuli sellanen olo, että tarjotaanko me tollasessa 45min pajassa mitää sellasta mikä olis täysin uutta. Tuolla klubitalolla mä sain sellasen käsityksen, että työskentelytapa on niille tuttu, et ei se ole niille mitään uutta ja ihmeellistä, että vau, voiko näin tehdä, vaan että taas tämmönen joku juttu.”

”Mielenkiintoista oli olla siellä, mutta kyseenalaistan silti tämmöstä niin kun kertaiskua sinne klubitalolle, että tehdään viikossa kasaan. Minusta paljon mielenkiintoisempaa ja mielekkäämpää ja kaikkia palvelevampaa, jos kerta lähetään tekemään yhteistyötä niin tehään sitten kunnolla. Ei se oikeen palvele meitä sillä kannalla että ainakin ite koin et yksi 45 min paja, että ei siinä pysty rakentamaan mitään prosessia.”

”Et näissä pitäis just miettiä mikä on hyödyllistä ja et ois niin kun useampi sessio. Ja se on sit hirmu surullista jos ihmiset innostuu ja ei voi jatkaa.”

”Se turhauttaa puolin ja toisin. Se enemmänkin ärsyttää et jos innostuis-kin jostain niin sit sitä ei saa enempää. Ja niin kun just se että ei me olla enää tavoitettavissa et ei me voida jatkaa tätä.”

”Et sytytetään jotain ja sitten jätetäänkin tyhjän päälle. Onnistuimme sytyttämään kyllä mut sit ei ole mitään.”

Monet olisivat nähneet kiinnostavampana toteuttaa pidemmän prosessin, useiden pajojen sarjan. Pidemmän työpajasarjan koettiin palvelevan myös kuntoutujia paremmin. ”Kun tämä mieskin sanoi siellä ääneen että kesti, että hän just lämpeni ja nyt ois uskaltautunut tehdä jotain vähän enemmän niin tää loppuu. Ja että onko tätä mahdollisuutta saada enemmän? Ja mitä siihen voi vastata, et teidän pitää toivoa siellä klubitalolla, et voisko tällasta järjestää enemmän.”

”Minulle jäi kaiken kaikkiaan tunne, että tämä 45 minuuttia oli vain pinta-raapaisu, ikään kuin demo siitä, mitä vähän pidemmällä ajalla ja/tai useammalla tapaamiskerralla saisi aikaan. Ainakin minulle tämä oli hyvin opettavaista ja samalla hauskaa ja jäi tunne, että ryhmään syntyi hyvä ja innostava yhteishenki. Toivon kovasti, että voitaisiin jatkaa toimintaa jossain muodossa.”

Työpajojen nähtiin antaneen matalankynnyksen mahdollisuuden kokeilla jotain taide- muotoa. ”Tämmönen lyhyt pläjäys niin se on tosi hyvä justiinsä kipinän sytyttämiseen, tai sellanen pikkanen kipinä, joka antaa sitä tietoa mikä vois toimia.”

Kaikki työpajat toteutettiin saman päivän iltana ja lähes samaan aikaan. Vain Klubitalolla olleisiin kahteen työpajaan oli mahdollisuutta osallistua molempiin. Kiinnostusta osallistua useampaankin työpajaan olisi joillakin osallistujalla ollut. ”Hän kysyi et onko myös sellaista mahdollisuutta et kiinnostaa kaikki nämä pajat, että ne toteutettaisiin justiin pidemmällä aikavälillä, eri viikkoina.”

”Täähän oli just tätä tunteen heräämisestä, mutta että hänhän oli sitten et-
tä aijemmassa elämässä hänellä on ollut tällasia taiteellisia ulottuvuuksia
läsnä, että miten hän sen sano että pitkään aikaan vaikka kirjottaminen ei
oo ollut mukana, mutta et se on ollut se kirjallinen ilmasu hänelle tärkeä.
Hän sano että hän niin tykkää kaikesta tällasesta et just ton tyyppiset har-
joitteet, aisteihin liittyvät ja noi asiat et jos kuntoutuja ilmaisee et tää on
just sitä mistä hän nauttii, tai jotenkin et mitkä toimii, mut ei oo päässyt
pitkään aikaan kokemaan.”

”Ja must oli siistii päästä toteuttamaan, ja se palaute mitä se ihminen sa-
no myöskin siitä et se sai siitä jotain itelleen.”

Tuottajan kannattaa ota huomioon, että:

- Lyhyt kertaluontoinen työpaja antoi matalankynnyksen tilaisuuden kokeilla tai-
depajaa. Jos kokemus on hyvä osallistujalle, pitäisi voida tarjota lisää. Työpä-
joille toivottiin jatkuvuutta, niin ohjaajien kuin osallistujien puolelta. Suunnittele
siis kokonaisuudet sarjoiksi, joissa alku ja päätepiste voidaan ennalta määritel-
lä.
- Voiko yksi työpajakerta olla haitallinen, jos kipinä syttyy, mutta toiminnalla ei
olekaan jatkumahdollisuutta? Tähän on hyvä varautua.
- Työpajan toteutus koettiin ”pintaraapaisuksi”, mutta opettavaiseksi

6.6 Päähuomioita taidetyöpajojen järjestämisen onnistumiseksi

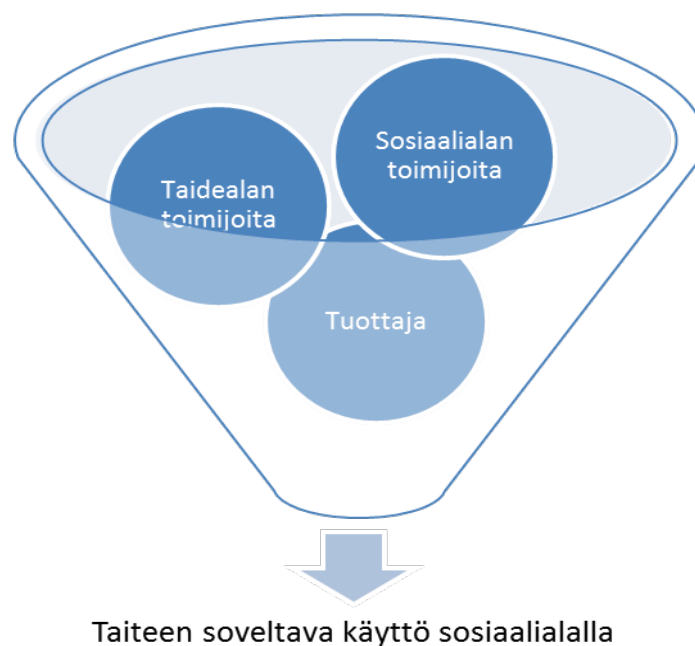
Kokoan tähän muistilistan tuottajalle:

- Tunne kohderyhmäsi mahdollisimman hyvin.
- Ota selvää yhteistyötahojen toimintatavoista ja tavoitteista.
- Madalla osallistumiskynnystä tuomalla työpajat sinne, mikä on kohderyhmälle jo entuudestaan tuttu ympäristö. Huomioi, voiko työpajan järjestää erilaisissa tiloissa?
- Tutki, mikä olisi sopivin kesto työpajalle: kertaluontoinen vai pidempi työpajasarja?
- Tuo eri alojen ohjaajia yhteen. Varmista, että työpajojen sisältö räätälöidään kohderyhmä huomioiden. Tekemisen tavoitteet on asetettava ryhmän tarpeiden mukaan, pyydä ohjaajia listaamaan ne ennalta.
- Tee kohdennettua ja selkeää markkinointia, joka tavoittaa juuri kyseisen kohderyhmän
- Selvitä, miten toiminnasta saisi pitkäkestoista. Mitkä olisivat mahdolliset rahoituskanavat?
- Tee rohkeasti monialaista yhteistyötä! Parhaan tuloksen saa, kun yhdistetään sosiaalialan ja taidealan osaamista ja vahvuuksia. Tuottajalla pitäisi siis olla kokemusta ja osaamista sekä tietoa molempien alojen käytänteistä ja mahdollisuuksista.

7 Pohdinta

Tutkimukseni pääkysymyksenä oli Kipinä –taidetyöpajoja tutkimalla ja ohjaajien kokemuksia keräämällä pohtia, mitä asioita on hyvä ottaa huomioon kun järjestetään taide-toimintaa mielenterveyskuntoutujille. Toiminnan keskiössä on monialainen yhteistyö taide-alan ja sosiaalialan toimijoiden kanssa.

Tutkimustuloksista nousi esiin se, että taidetoiminnan mahdollistamiseksi sosiaalialalla tarvitaan syvää kohderyhmän tuntemusta. Sosiaalialan ja kulttuurialan toimijoilla koettiin olevan toisiaan täydentäviä vahvuuksia tässä prosessissa. Tutkimuksesta nousi esiin, että taidetoiminnasta haluttaisiin niin tekijöiden kuin työpajoihin osallistuvienkin puolesta yksittäisten työpajojen sijaan pitkäkestoista toimintaa. Tärkeä rooli näiden kahden alan rajapinnalla tapahtuvan toiminnan mahdollistamisessa on tuottajalla, jonka osaamista tarvitaan, että alat kohtaaisivat paremmin.

Kuva 5: Tuotannollista osaamista tarvitaan, jotta taiteen soveltava käyttö sosiaalialalla mahdollistuisi paremmin.

Oma roolini yli vuoden mittaisen prosessin aikana oli moninainen. Olin mukana tapahtuman suunnittelussa ja toteutuksessa. Havainnoin prosessin kulkua, osallistuin ja tutkin. Olin taidetyöpajan ohjaajan roolissa Kipinä –työpajoissa ja keräsin tutkimusmateriaalia. Pyrin systemaattisesti katsomaan tutkimusaineistoja tuottajan näkökulmasta.

Angstiparaati –projekti oli pilotti, jonka aikana toiminnan muoto hioutui ja yhteistyöverkosto kasvoi koko prosessin aikana. Mielenterveyskuntoutujia oli projektissa mukana, mutta toivon, että jatkossa heitä saadaan innostettua yhä enemmän mukaan ja luodaan sitä varten tarvittavat puitteet.

Mielestäni tuottajan rooli on tämän kaltaisessa prosessissa myös muistuttaa yhteisestä tavoitteesta ja aktivoida yhteistyötahoja. Toiminnan ja tiedon on tärkeä levitä sinne, missä kuntoutujat ovat, jotta heitä saataisiin prosessiin enemmän mukaan. Tässä prosessissa on tärkeää saada sosiaalialan järjestöjen toimijat motivoituneiksi levittämään tietoutta sosiaalialan kentällä. Varmasti seuraavan kerran tapahtumaa järjestettäessä toteutukseen on helpompaa saada kuntoutujia enemmän mukaan myös siksi, että mukana olevat toimijat ovat ensimmäisen prosessin aikana saaneet tarkemman kuvan siitä, mitä ollaan tekemässä.

Itselleni Angstiparaati –projektissa mukanaolo oli mielenkiintoinen ja avartava kokemus. Yksi opettavaisinta antia oli monialainen yhteistyön tekeminen eri alojen edustajien kanssa. Varsinkin tiivis yhteistyö kahden opiskelijan, sosionomi- sekä musiikkipedagogi-opiskelijan kanssa koko prosessin ajan, niin ajatuksia vaihtaessa kuin käytännön toiminnassakin antoi arvokasta tietoa ja näkemyksiä tarkastella asioita monesta eri näkökulmasta. Koen, että tällaisella monialaisella työskentelyprosessilla on mahdollista luoda yhdessä jotain uutta, mutta samalla myös peilata omaa asiantuntevuutta.

Olen usein huomannut, että on taitelijoita, sosiaalialan hoitohenkilökuntaa ja sosiaalialan asiakkaista, jotka haluaisivat olla mukana yhteisötaideprojekteissa, saada taidetta enemmän läsnä olevaksi sosiaalialan ympäristöihin ja jotka näkevät tämän toiminnan merkityksellisenä ja tärkeänä. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelman yksi tavoite on, että jokaisella on tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan. Opinnäytetyössäni pohdin, miten kulttuuritoimintaa voisi mahdollistaa paremmin mielenterveyskuntoutujille ja miten muodostaa sitä varten mahdollisimman hyvät puitteet, jotka madaltavat kynnystä osallistumiselle.

Angstiparaatin tarkoituksena on luoda otolliset puitteet ja tukea mielenterveyskuntoutujien osallisuutta tapahtuman järjestämiseen ja taidetoiminnan tekemiseen.

Tuottajalla on mielestäni tärkeä rooli luoda mahdollisuuksia ja toimia sillanrakentajana sosiaali- ja taiteenalojen välillä, jotta myös mielenterveyskuntoutujien osallistuminen taide- ja kulttuuritoimintaan toteutuisi paremmin. Siksi on syvästi tunnettava työpajojen ohjaajan ja osallistuvan kuntoutujan välistä prosessia. Kipinä -työpajoissa tuli esiin, että sosiaalialan sekä taiteen ja kulttuurin alan toimijoilta löytyy erilaisia vahvuuksia, jotka tukevat ja täydentävät toisiaan yhteisiä taideprojekteja tehdessä. Kun nämä vahvuudet saadaan valjastettua hyvin käyttöön, voidaan luoda toimintamuotoja, jotka palvelevat mielenterveyskuntoutujia parhaiten.

Opinnäytetyössäni tarkastelin, minkälaisia seikkoja olisi hyvä ottaa jatkossa huomioon, jotta kuntoutujat pääsisivät paremmin osallistumaan taidetoimintaan ja minkälaisia huomioita tällainen taiteen ja sosiaalialan rajamaastossa toimiminen työn tekijöissä herättää. Työskentely koettiin yleisesti ottaen antoisaksi, mutta vaatii syvää kohderyhmän tuntemusta. Työpajat on hyvä tuoda sinne, missä kuntoutujat ovat ja toimintaa on tehtävä osallistujien ehdoilla. Taiteen ja sosiaalialan toimijoiden välinen yhteistyö vaatii aikaa, mutta molempien osapuolten tekijät voivat oppia toisiltaan ja tuoda yhteiseen toimintaan lisäarvoa. Taidetoiminnan tavoitteiden keskiöön muodostuu, niin kuin yhteisötaiteen käsitteessä nähdään, itse taiteen tekemisen prosessi.

Yksi suurimmaksi kysymykseksi taideprojektien toteuttamiselle sosiaalialalla näyttää tutkimuksen myötä nousevan esiin se, miten saada toiminnasta pitkäkestoista? Välittäjäammattilaisia tuntuu puuttuvan työkentältä eikä toimintaa ole saatu ujutettua tarpeeksi sosiaalialan rakenteisiin. Toimintaa haluttaisiin pitkäkestoisemmaksi niin työpajojen toteuttajien kuin niihin osallistujienkin puolelta. Yksi ydinhaaste on, mistä rahoitus saadaan kokoon? Tuottajille, eli välittäjäammattilaisille on siis tarvetta. Tuottaja voisi toimia alojen tärkeänä yhdistäjänä, sillanrakentajana.

Kiinnostavaa olisi myös tehdä kattava tutkimus ja kysyä kuntoutujilta, minkälaista taide-toimintaa ja kulttuuripalveluita he haluaisivat saada ja olla mukana tekemässä. Angstiparaati ja prosessin puitteissa toteutettavat taidetyöpajat luo mahdollisuuksia mielenterveyskuntoutujille tuoda omaa ääntään esille.

Toivon, että työstäni olisi hyötyä tulevaa Angstiparaatia järjestettäessä erityisesti, kun pohditaan Angstiparaatin ydintavoitetta eli miten mukana olevat sosiaalialan järjestöjen edustajat, tuottajat, taiteilijat ja muut toimijat voisivat tukea projektia, että mielenterveyskuntoutujat pääsisivät mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan tapahtumaa mahdollisimman paljon.

Lähteet

Arts Care. <http://www.artscare.co.uk/> (Luettu 1.12.2013)

Bardy, Marjatta & Haapalainen, Riikka & Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka (toim.) (2007). Taide keskellä elämää. Nykyaikaisen taiteen museo Kiasman julkaisu. Helsinki: Like.

Björkqvist, Leena & Halonen, Katri & Hero, Laura-Maija & Iso-Aho, Juha & Teye, Outi & Uotila, Pekka (2012). Tuottaja 2020. Kurkistuksia kulttuurituottajan tulevaisuuteen. Tuottaja2020 -hankkeen julkaisu. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu Oy.

Von Brandenburg, Cecilia (2008). Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisu. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm12.pdf?lang=fi>

Halonen, Katri 2009. Musiikki hyvinvoinnin edistäjänä. Kolme tapausesimerkkiä musiikin innovatiivisesta käytöstä. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisu.

Kanttonen, Lea (2005). Telta: Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisu.

Kivimäki, Kati & Hannele Kolsio (toim.) (2007).

Yhteyksiä - Asiaa yhteisötaiteesta, artikkelikokoelma. Rauma: Raumars ry

Liikanen, Hanna-Liisa (2010). Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisu.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf?lang=fi>
(Luettu 12.12.2013)

Lintervo, Annika. Yhteisötaiteen verkkoympäristö.

<http://www.yhteisotaide.net/sivut/etusivu> (Luettu 12.12.2013)

Music Sante. <http://www.musique-sante.org/en> (Luettu 12.12.2013)

Naukkarinen, Ossi (2003). Ympäristön taide. Helsinki: F.G.Lönberg

Raivio, Markus (2012). Nuoret sankarit. Pamfletti mielenterveydestä ja toiminnallisesta vertaistuesta. Sosiaalipedagogiikan säätiö. Julkaisematon dokumentti.

Sovella taidetta. <http://www.sovellataidetta.fi/main> (Luettu 14.12.2013)

Strandman-Suontausta, Pia (2013). Vapautta vai vaikuttavuutta? Kuvataiteeseen perustuva palvelu hoitolaitosyhteisössä. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Espoon Mielenterveysyhdistys EMY ry

EMY ry:llä on kohtaamispaikkoja, Lilla Karyll sekä Meriemy, jonne voi mennä tekemään talkootoimintaa, kohtaamaan ihmisiä, osallistumaan erilaisten ryhmien kokoontumisiin ja viettämään aikaa.

Helsingin Klubitalot ry

Helsingin Klubitalo tarjoaa kuntoutujajäsenilleen heidän omista tarpeistaan lähtevää työpainotteista toimintaa. Helsingin Klubitalo on kansainvälisen Klubitalojen kehittämiskeskuksen, (International Center for Clubhouse Development, ICCD,) jäsen.

Lilinkotisäätiö

Lilinkotisäätiön on vuonna 2004 perustettu säätiö, jonka tarkoituksena on parantaa psyykkisesti pitkäaikaissairaiden helsinkiläisten asemaa yhteiskunnassa. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö tuottaa palveluasumista ja toimintakykyä ylläpitävää kuntoutusta helsinkiläisille mielenterveyskuntoutujille.

Mielenterveyden Keskusliitto

Mielenterveyskeskusliitto ry on mielenterveyspotilaiden, -kuntoutujien ja heidän läheistensä itsenäinen kansalaisjärjestö. Siihen kuuluu 190 jäsenyhdistystä eri puolilla Suomea ja niiden kautta yli 22 000 henkilöjäsentä.

Mielenterveysyhdistys Helmi

Mielenterveysyhdistys Helmi ry on mielenterveyskuntoutujien ruohonjuuritason etujärjestö ja toimintayhteisö. Järjestön tavoitteena on parantaa mielen sairauksista kärsivien hoitoa ja elinolosuhteita. Tavoitteisiin pyritään järjestämällä jäsenille elämänlaatua parantavaa toimintaa sekä edunvalvontatyöllä, jolla pidetään mielenterveyskuntoutujien puolta ja pyritään turvaamaan yhdenvertaisuus yhteiskunnassa. Helmi ry toteuttaa mm. vertaistukiryhmä-toimintaa, koulutuksia, kursseja, taide- ja kulttuuritoimintaa sekä pal-

veluohjausta, eli asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltaista huomioimista henkilökohtaisessa ohjauksessa.

Niemikotisäätiö

Niemikotisäätiö tekee työtä helsinkiläisten mielenterveyskuntoutujien hyväksi. Vuonna 1983 perustettu Niemikotisäätiö on merkittävä toimija suomalaisessa psykiatrisen avohoidon kentässä. Asumispalveluiden lisäksi säätiö tuottaa toiminnallista kuntoutusta työ- ja päiväkeskuksissa ja erillisessä valmennusyksikössä.

Niemikotisäätiön Kulttuuripaja ELVIS on nuorten aikuisten mielenterveyskuntoutujien (18 - 35v.) kohtaamispaikka, jossa on tarjolla luovaa toimintaa sekä ohjattua toiminnallista vertaistukea.

Omaiset mielenterveystyön tukena keskusliitto ry

Omaiset mielenterveystyön tukena keskusliitto ry:llä on merkittävä rooli omaisjärjestökentän kokoajana ja yhteistyön mahdollistajana. Keskusliitto muun muassa välittää tietoa ja vastaa jäsenyhdistysten esittämiin tarpeisiin. Keskusliitto toteuttaa myös koulutuksia ja neuvontaa sekä järjestää tapahtumia jäsenyhdistysten toimijoille. Valtakunnallisena toimijana keskusliiton tehtävänä on hoitaa valtakunnan tason edunvalvontaa.

Oranssi ry

Oranssi ry on helsinkiläinen nuorten kansalaisjärjestö. Yhdistys ylläpitää nuorisoasuntoja sekä toteuttaa nuorten kulttuuritoimintaa.

Sosped säätiö

Sosped säätiö toimii ja vaikuttaa erilaisissa yhteisöissä. Säätiö muun muassa tarjoaa koulutusta ja työnohjausta sekä kokeilee ja kehittää uusia työmuotoja. Sosped säätiön Nuorten kulttuuripaja -hanke perustaa Suomeen kolme kulttuuripajaa nuorille aikuisille mielenterveyskuntoutujille. Ensimmäinen kulttuuripaja avautui Lohjalle alkuvuodesta 2013.

Maailman mielenterveyspäivänä 10.10.2013 Helsingissä pidetyn Angstiparaatin ohjelma:

Flash Mob -esitykset Kampin, Rautatieaseman, Sörnäisten ja Itäkeskuksen metro-
asemilla klo 8, 12 ja 16 sekä Aleksis Kiven patsaan kukitus klo 17, jonka jälkeen Angs-
tiparaatikulkue suuntaa Kansalaistorille.

KUKA TAHANSA MEISTÄ

KANSALAISTORI OHJELMA

Klo 17-18 ALKUSHOW

Klo 17-17.30 Helmi ry

Saila Turkkua lukee runojaan ja tekstejään. Päivi Storgård lukee otteita uudesta kirjastaan.

Klo 17.30-18 muusikko Janne Storm luo tunnelma-mu-
saa live-looping-tekniikalla.

Niemikotisäätiön Kulttuuripaja ELVIKSEN väki jakaa ru-
noja ja mietelmiä kanssaihmisille ja ohikulkijoille.

klo 18-19 PÄÄSHOW

Klo 18.00 Juontajan avaussanat + Pekka Saurin avaus-
puheenvuoro

Klo 18.05 Adjektiivi räpäyttää

Klo 18.13 Meidi lukee runoja

Klo 18.17 Tuomo Heikkilä (imitaattori)

Klo 18.22 Veikkolan kartanon teatteri esittää:

Särkyneiden siipien korjaamo

(10 min pätkä esityksestä)

Klo 18.33 Duo Ripa (Riku ja Paula) soittaa ja laulaa

Klo 18.40 Cassandra-kuoro laulaa

Klo 18.45 Markus Raivion haastattelu/
puhe + kiitokset

Klo 18.50 Pastori Paranoid esiintyy

Klo 19.00 Lopetus

ANGSTIPARAATI

